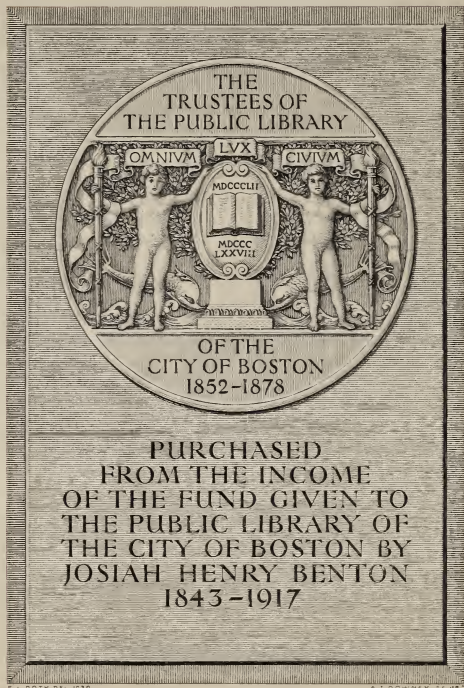

PHILOBIBLON

RICHARD OF BURY

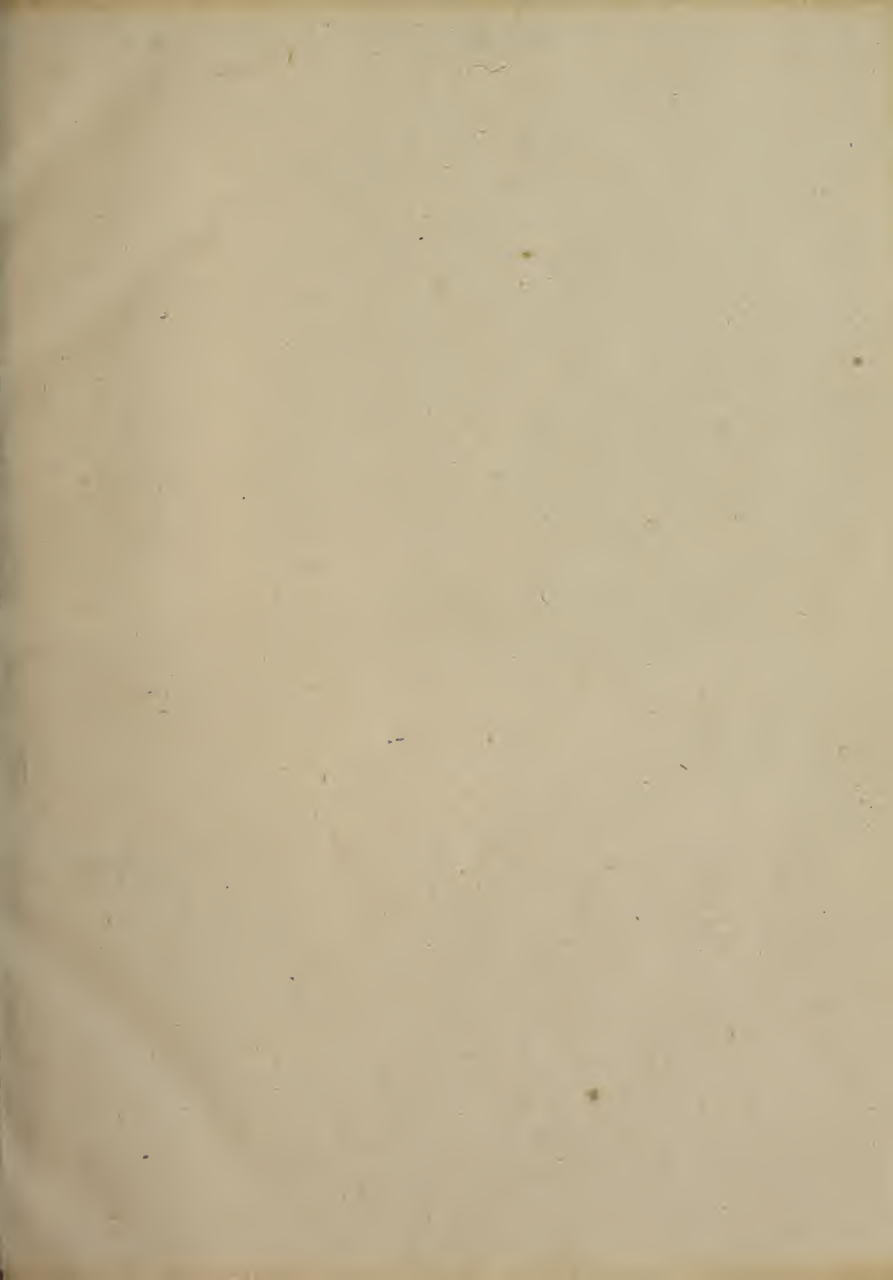
1599

PURCHASED
FROM THE INCOME
OF THE FUND GIVEN TO
THE PUBLIC LIBRARY OF
THE CITY OF BOSTON BY
JOSIAH HENRY BENTON
1843-1917

L. DODD DEL. '33

A. J. COWLEY, SCULP.

PHILOBIBLON
RICHARDI
DVNELMENSIS

sive
DE AMORE LIBRORVM, ET INSTI-
TVTIONE BIBLIOTHECÆ,
tractatus pulcherrimus.

Ex collatione cum varijs manuscriptis edi-
tio jam *secunda;*

cui
Accessit appendix de manuscriptis Oxoniensibus.

Omnia hæc,
*Opera & studio T. I. Novi Coll. in alma Academia
Oxonienſi Socij.*

B. P. N.
Non quæro quod mihi vtile est, sed quod multis.

Oxonia,
Excudebat *Josephus Barnesius.* 1599.

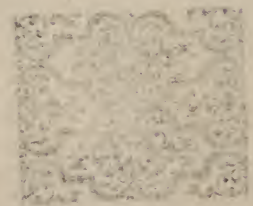
PHILOSOPHON
XG
389A
362
RICHARDI
DYNELMENSIS

DE AMORE LIBRO ET INSTA
TATIONE BISTOTWES
THE AM...

In collatione cum vniuersa manuscritis
libris...

100
Joseph H. Barton, Ed.
Dec. 31, 1940
Open to Public Use in the
University of...

Non sicut quod...

1799
Richard Joseph Barton, Ed.

CLARISSIMO ET LITERARVM AC

literatorum amantissimo viro THOMÆ BOD-

LÆO, T. I. fœlicitatem tam in hoc secu-

lo quam in futuro, humillime præcatur.

*E*cce in se sua per vestigia volentur annus,
nec dum finitus meus libellus, *Philobiblon* nostrum nondum exit ex prælo,
vel prælio potius (vt sic dicam) Typographi; quem librum vt vidi, vt amavi! Nam cum viderem Ricardum hunc nostrum, in membranis inter blattas & tineas semivivû, temesum, pallentem expirantemq; non potui

continere me quin servarem (si fieri posset) à morte, tantum ac talem virum. Itaq; statim cœpi consilium de describendo, in qua cogitatione, dici non potest, quam nulli mihi neq; calami neq; chartæ satisfacerent: sed vt cunq; descripsi, descriptum illicò mandavi Typographo, cum precibus vt imprimeretur: ille (quà sunt omnes illius professionis) reculare ac negare, dicens se non posse hoc facere sine magno incommodo suo: ego continuo urgere, ac docere non esse tanti hunc librum, vt in eo vno positæ essent fortunæ Typographicæ, nec librum sed libellum esse, quantitate paruum, valore maximum; postremo orare & coniurare eum per amorem quem erga libros gerit quà Typographus, per commodum deniq; & compendium suû quà bibliopola, vt hoc *Philobiblon* & *Treatatum de amore librorum*, communicaret liberaliter per operas suas Typographicas cum omnibus egentibus. Quid multa? dixi, feci omnia quæ potui, atq; tandem satisfeci Typographo; tradit is librum suis, tum postquam diligenter laboratû esset à Compositoribus, nec minus sudatum à Torcularibus, brevi absolutum est opus illorum, sed labor meus adhuc finē non invenit. Nam tum primum irrepsit cogitatio de limando & poliendo *Catalogo librorum manuscriptorum in illustrissimis bibliothecis celeberrime Academia Oxon:* quem biennio abhinc, non sine magno sudore & aliquo profectò pulvere (vt res tû

ferebant) confarcinaveram; sed neq; successit hac via, alia aggradiendum erat. Etenim in primo limine & initio quasi opellæ meæ in ruseundum erat mihi necessario, tam vt animum operis prius Typographicis lassatum reficerem, quam vt curarem valetudinem & negotia mea.

In absentia mea (ita principium vnus laboris gradus est futuri) mater mea *Academia* de me vno ex filijs suis minobus sollicita, ne torperent mihi manus ignavia, cui morbo fortasse proniorem me animadverterat: aut vacaret animus à studijs, quo tum nos magna (vt vocatur) *vacatio* invitabat, iniunxit mihi opus plenum labore, molestia & angore plenum, quod tamen rebar me potuisse facillime intra vnus mensis curriculum absolvere: sed labitur vnus & alter mensis, & post illos ferè decem præterierunt, nec adhuc licet cum Poeta exclamare, *Iamq; opus exegi*. Nam (vt quod verum est fatear) bona pars operis inchoari post tot labores & septimanas restat imperfecta, breui, (si Deus mihi vitam cum salute dederit) finienda. Hinc est quod neq; librum tum excusum cum vellè, neque iam provt vellem, & animus est, coactus, sim ad importunitatem Typographi solū edere, & seorsim, sine promisso & expectato rā diu Catalogo; solū, sed nō sine mendis, nā id fieri nō potest, quis enim est rā Lynceus in reb; vel suis vel alienis vt omnia videat, nusquam cęspitet. Ego (quod ad me attinet) homo sum, errare possum, idq; faciliter in hoc genere; hoc ego facile fateor & patior, fatetur hoc etiam longè omnium Correctorū perspicacissim; Angelus Rocha, nec si fuisset Angelus de Cœlo potuit quicquā verius dixisse.

Sed ne epistola in librum degeneret, qui error frequens est in his diebus, contrahā omnia in breve, & dū rogo lectore vt Typographo donet errores & errata, condonet in Auctore primum barbarissimos ac solacissimos in scriptis, & tum demum declinationes ac deviationes parvas (vt sic dicam) in fide & religione (quæ tamen duo vitia fuerunt illius seculi:) rogādus tu mihi quoq; es, vir doctissime simul ac generosissime, vt Episcopum hunc nostrum protegas, defendas, & (si opus fuerit, & requirat) porrigas illi (vt sic dixerim) brachium secu-

seculare; sin minus saltem dextram amicitiae, sicut fecerunt olim *Paulus & Barnabas*. Nam si amicus sit alter idem (vt habet Cicero) & morum similitudo amorem conciliet, quanta est in utroque; vestrum (Deus bone) morum similitudo? quanta virtutum identitas & paritas? agite dum, non potestis non esse amicissimi. Vulgo dicitur ex *Euclide*; *qua conveniunt in aliquo tertio ea sunt inter se paria*: convenit tibi, vir ornatissime, cum illo in multis, & ne multa, hinc est quod ego te parē illi, vel potius *alterum eundem* constituam, & quid ni hoc facerem? Uterque enim ex optima familia natus, hic educatus & alumnus fuit huius tam celebris *Academiae*, & postquam debitam operam vestram persolvissetis *Academiae*, *Matri* communi; benedictione captata emissi fueratis ex *Oxonia* tanquam ex *Equo Troiano*, in *Reimp*, in qua brevi sic profeceratis, vt illum Regis *Edwardi* favor ad locum & honorē in *Rep*, summum eveheret; te serenissimae Principis & Reginae *Elizabetha* amor iudiciūque, ad singularem apud se gratiae gradū admisit. Sed qui fines Regno huic positi sunt, non continent laudes vestras, Angliam transvolant & demigrant ad exteras nationes, ad quas missi saepe cum mandatis, & functi estis legationibus varijs summa cum laude & honore. Sed neque in tantis honoribus quisquam vestrum vel immemor fuit matris *Academiae*, vel oblitus eorum quae Dominus gratis fecit sibi. Itaque de retributione cum *Davide* sollicitus & hic, & tu. *Quid retribuam Domino pro omnibus quae fecit mihi?* Vox est *Psalmistae*, vox *Episcopi*, vox tua. Hinc est, quod ille *Bibliothecam* (sicut constat evidenter ex hoc libro) instructissimam omni genere librorum paravit, in gratiam suorum: & hinc est etiam quod tu *βιβλιοφυλάκιον* nostrum, libris olim refertissimum, sed iniuria hominum vel temporum prope destructum, nobis iterum restituas & adornes tuis magnis praesentibus impensis, & (vti quidem audio) futuris multo maioribus.

Quae cum ita sint, non potui sane considerans amorem quem erga libros & literatos geris, & benevolentiam qua hanc *Academiam* prosequeris, quin nomine & vi-

Epistola Dedicatoria.

ce quasi totius Vniverſitatis, gratularer tibi hoc tam pium o-
pus tuum, & teſtarer præſtaremq; ſi nihil aliud in hoc libello,
ſaltem ardentem amorem noſtrum coniunctum cum æterno
honore tuo, & illorū omnium, qui tibi operā navarunt in hoc
tam pio propoſito tuo; quos ego intelligo eſſe multos nobi-
liſſimos præclariſſimoſque viros quorum alij ducentos, alij
plures libros obtulerūt gratis & ſpôtè; ſicut inter Iudeos olim
ædificationi Templi, alij aurum, alij argentum, aliud alij de-
derunt: quibus omnibus, & tibi præſertim inter omnes,
vt & viventibus benè ſit & poſt mortem locum habeatis in
Cœlo, *inter illos viros glorioſos & parentes noſtros in generatione
ſua, qui in terris fuerunt homines miſericordia & pietatis;* Deum
interpellare non deſinimus. Vale, *Ex Muſeo meo in
Collegio Novo. Julij. 6. 1599.*

Tibi ſemper addiſſiſſimus,

THOMAS JAMES.

Vita ex Balæo.

Ricardus Angervile, patria Sudovolgim, ab urbe natali ad Edmundi fanum, Bursensis dictus, Edwardi Anglorum Regis olim Cancellarius, & Episcopus Dunelmensis, summa auctoritate praecelebat: Dederat hic teste Io. Rosso Warwicensi, Oxonij operã & Philosophia & Theologia: magnusq; post longos studiorum labores in utraq; doctrina evaserat. Literarum ac Litteratorum postea fautor erat aetate sua maximus: non secus atq; olim sub Augusto Casare Mecenas ille Hetruscus, scientiis tam divinis quam humanis, ut dictum est, & ipse eruditus. Ad Fr. Petrar- cham, & alios ea tempestate doctissimos viros, plures dedit episto- las totidemq; recepit. Et post institutam Oxonij Bibliothecam exi- miam, quam publico illic studiosorum hominum commodo vir pro- bus erexerat, de librorum amore atq; utilitate tractatum, perpul- chrum eãdit, quem Græco vocabulo prænotavit,

Philobiblô, Lib. 1. Thesaurus desiderabilis sapientiæ.
Epistolas familiares, Li. 1. Ricardus miseratione divina.
Orationes ad Principes, Lib. 1.

Et alia scripsit. In primi operis præfatione, confitetur se ecstático quo- dam librorum amore potenter arreptum. Quod opus Aukelandiæ in habitatione sua complevit, 24. die Ianuarij, anno à communis Salu- tis origine A. 1344, aetatis suæ 58, & 11. sui Pontificatus.

Vita ex libro quodã vetusto de Antiquit: Dunelmensibus. Pater illius fuit Ric. Angervile miles, fuit etiam instructor Edwar- di tertij, fuit primo coferarius Regis, deinde Thesaurarius de War- deroba, postea Clericus privati sigilli per quinq; annos: quo tempore bis adiit summum Pontificem Ioannem: ita promotus fuit ad benefi- cia Ecclesiastica ut posset expendere ad valorem 5000. Marcarum: factus fuit postea Episcopus Dunelmensis, cum Thesaurarius Ang- lia, fuit installatus Episc. Dunelmie A. 1334. in præsentia Regis Edwardi, & Regine & Edwardi Regis Scotia. 2. Archiepiscopo- rum & 5. Episcoporu, & 7. Comitum cum uxoribus suis, & omni- um Magnatum citra Trentam: fuit postea Cancellarius Anglia. Dictum erat de eo quod plures libros haberet quam omnes Episcopi Angliæ. Obijt Aukelandiæ A. 1345. 14. Aprilis.

Ex accõ-
modato
T. A. ex
Aula Glo-
cestrensi.

PRÆFATIO AVCTORIS

AD LECTOREM.

VNIVERSIS Christi fidelibus, ad quos tenor præsentis scripturæ peruenit, *Ric: de Bury* miseratione divina *Dunelmensis Episcopus* salutem in Domino sempiternam, piamque ipsius representare memoriam iugiter coram Deo, in vita pariter, & post fata. Quid retribu-

am Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi, deuotissimus inuestigat *Psalmista*, Rex inunctus & eximius *Prophetarum*: in qua quæstione gratissima, semetipsum redditorem voluntarium, debitorem multifarium, & sanctiorem optantem consiliarium recognoscit; concordans cum *Aristotele Philosophorum* Principe, ad omnem de agibilibus quæstionem consilium probat esse, sexto & tertio *Ethicorum*. Sanè, si *Propheta* tam mirabilis futurus, præsciens diuinorum, præconsultere volebat tam sollicitè, quomodo gratè posset grata gratis refundere, quid nos rudes regratiatores, & auidissimi receptores, onusti diuinis beneficijs infinitis poterimus dignè velle? Proculdubio deliberatione solerti, & circumspeditione multiplici, invitato primus *Spiritu septiformi*, quatenus in nostra medita-

tione ignis illuminans exardescat, viam non redibilem providere debemus attentius, quò largitor omnium de collatis muneribus suis, spontè veneretur recipere, proximus relevetur ab onere, & reatus contractus per peccantes quotidie, eleemosynarum remedijs redimatur. Huius igitur devotionis monitione præventi, ab eo qui solus bonam hominis & prævenit voluntatem, & perficit; sine quo nec sufficientia suppetit cogitandi solummodò, cuius quicquid boni fecerimus, non ambigimus esse munus: diligentè tam penès nos, quàm cum alijs, inquirendo discussimus, quid inter diuersorum generum Pietatis officia, primo gradu placeret Altissimo, prodessetque potiùs Ecclesiæ Militanti. Et eccè, nostræ cogitationis aspectibus grex occurrit Scolarium eleanorum, quin potiùs electorum, in quibus Deus artifex, & ancilla Natura, morum optimorum, & scientiarum celeberrimum plantaverunt radices: sed ita rei familiaris oppressit penuria, quò obstante fortuna contraria, semina fæcunda virtutum in inculto iuventutis agro, roris debiti non rigata favore, arescere compelluntur. Quibus fit vt *lateat in obscuris condita virtus clara* (vt verbis alludamus *Boetij*) & ardentes lucernæ non ponantur sub modio, sed pro defectu olei penitus extinguantur. Sic ager in vere floriger, antè messem exaruit; sic frumenta in lolium, & vites degenerant in labruscas; ac sic in oleastros olivæ syluescunt, marcescunt omninò tenellæ trabeculæ, & qui in fortes columnas Ecclesiæ poterant excrevisse, subtilis ingenij capacitate dotati, studiorum Gymnasia derelinquunt; sola inedia novercante, refelluntur à Philosophiæ Nectareo poculo violentè, quam primò gustauerant, ipso gustu fer-

ventiùs sitibundi Liberalibus Artibus habiles, & Scripturis tantùm dispositi contemplantis; orbatì necessariorum subsidijs, quasi quadam Apostasiæ specie, ad artes Mechanicas, (propter victus solius suffragia) ad Ecclesiæ dispendium, & totius Cleri vilipendium, reuertuntur. Sic Mater Ecclesia pariendo Filios, abortiri compellitur: quinimò, ab vtero foetus informis mōstrosè dirumpitur, & pro paucis minimisq; quibus contentatur Natura, alumnos amittit egregios, postea promouendos, & Pugiles Fidei, & Athletas. Heu quàm repentè tela succiditur, dum texentis manus orditur. Heu quòd Sol eclipsatur in aura clarissima, & Planeta progrediens regiratur retrogradè, ac naturam & speciem veræ stellæ pretendens, subitò decidens fit assub. Quid poterit pius homo intueri miserius? quid misericordiæ viscera penetrabit acutiùs? quid cor congelatum vt incus, in calentes guttas resoluet faciliùs? Ampliùs, arguentes à sensu contrario, quantum profuit toti Reip. Christianæ, Non quidem *Sardanapali* delicijs, neq; *Cresi* divitijs enervare studentes: sed meliùs, mediocritate scholastica suffragari pauperibus, ex eventu præteritorum recordemur. Quot oculis vidimus, quot ex scripturis collegimus, nulla ex suorum natalium claritate fulgentes, nullius hæreditatis successione gaudentes; sed tantùm proborum virorum pietate suffultos, Apostolicas cathedras meruisse? subiectis fidelibus præfuisse probissimè? superborum & sublimium colla, iugo ecclesiastico subiecisse? & procurasse propensiùs Ecclesiæ libertatem? Quamobrem, perlustratis humanis egestatibus vsq; quaq; charitati-væ considerationis intuitu: huic tandem calamitoso generi hominum: in quibus tamen tanta redolet spes

profectus Ecclesiæ, prælegit peculiariter nostræ compassionis affectio, pium ferre præsidium, & eisdem non solum de necessarijs victui; verum multò magis de *Libris* vtilissimo studio providere. Ad hunc affectum acceptissimum coram Deo, nostra iam absolui vigilavit intentio indefessa: hic amor extaticus tam potenter nos rapuit, vt terrenis alijs abdicatis ab animo, *adquirendorum librorum solummodo flagrarem affectu*. Vt igitur nostri finis intentio, tam posteris pateat quam modernis, & ora peruersa loquentium (quantum ad nos pertinet) obstruamus perpetuò; parvulum Tractatum edidimus stilo quidem leuissimo modernorum. (Est enim ridiculosum Rhetoricis quando, leuis materia describitur stilo) qui Tractatus amorem quem ad Libros habuimus, ab excessu purgabit, devotionis intentæ propositum propalabit; & circumstantias facti nostri, per viginti diuisus Capitula, luce clarius enarrabit. Quia verò de Librorum amore principalitèr differit, placuit nobis, more veterum *Latinorum*, ipsum *Græco* vocabulo *Philobiblon*, amabilitèr nuncupare.

CAPITVLA

CAPITVLA LIBRI
SEQUENTIS.

5

1. **Q**UOD *Theſaurus Sapientiae potiſſimum ſit in Libris.*
2. *Qualis amor Libris rationabiliter debeat.*
3. *Qualiter in Libris emendis ſit pretium eſtimandum.*
4. *Querimonia Librorum contra Clericos iam promotos.*
5. *Querimonia Librorum contra Religioſos poſſeſſionatos.*
6. *Querimonia Librorum contra Religioſos mendicantes.*
7. *Querimonia Librorum contra bella.*
8. *De multiplici opportunitate quam habuimus Librorum copiam conquirendi.*
9. *Quod licet opera veterum amplius amaremus, non tamen damnamus ſtudia Modernorum.*
10. *De ſucceſſiva perfectione Librorum.*
11. *Quare Libros Liberalium Artium praeuolumus lib. Iuris.*
12. *Quare lib. Grammaticales tanta diligentia curauimus renovare.*
13. *Quare omnino non neglexerimus Fabulas Poetarum.*
14. *Qui deberent eſſe Librorum potiſſime dilectores.*
15. *Quot commoda confert amor Librorum.*
16. *Quam ſit meritorium Libros novos ſcribere & veteres renovare.*
17. *De debita honeſtate circa Lib. Cuſtodiam adhibendam.*
18. *Quod tantam Lib. collegimus copiam ad communem profectum Scholarium, & non ſolum ad propriam voluntatem.*
19. *De modo communicandi ſtudentibus libros noſtros.*
20. *Exhortatio ſcholarium ad rependendum pro nobis ſuffragia debite pietatis.*

SCIENTIA

The first part of the work is devoted to the study of the
 principles of the science of the mind, and the nature of
 the human soul. The author discusses the various
 faculties of the mind, and the manner in which they
 are exercised. He also examines the different
 states of the mind, and the causes which produce
 them. The second part of the work is devoted to the
 study of the principles of the science of the body, and
 the nature of the human body. The author discusses
 the various parts of the body, and the manner in
 which they are organized. He also examines the
 different states of the body, and the causes which
 produce them. The third part of the work is devoted
 to the study of the principles of the science of the
 world, and the nature of the human world. The
 author discusses the various parts of the world, and
 the manner in which they are organized. He also
 examines the different states of the world, and the
 causes which produce them.

QVOD THESA VRVS SAPIENTIAE POTISSI- MVM SIT IN LIBRIS.

CHAP. I.

THESA VRVS desiderabilis Sapientiae & Scientie, quem omnes homines per instinctum Naturae scire desiderant, cunctas mundi transcendit divitias infinite; cuius respectu Lapides pretiosi vilescunt, cuius comparatione argentum lutescit, & aurum obryzum exigua fit arena; cuius splendore tenebescunt visui Sol & Luna, cuius

dulcore mirabili amarescunt gustui Mel & Manna.

O valor Sapientiae non marcescens ex tempore, virtus vi-
rens assidue. O munus caeleste liberalitatis divinae, descendens
à Patre luminum vt mentem rationalē provehas vsq; ad cœ-
lum. Tu es intellectus caelestis alimonia, quam qui edunt
adhuc esurient, quam qui bibunt adhuc sitient, & languentis
animae harmonia laetificans, quam qui audit nullatenus con-
fundetur. Tu es morum moderatrix & regula, secundum
quam operans non peccabit; per te Reges regnant, & legum
conditores iusta decernunt, per te deposita ruditate nativa,
climatis ingeniis atq; linguis, vitiorum sentibus coëfossis ra-
dicitus,

dicitus, apices consequuntur honoris, fiuntq; Patres Patriæ & comites Principum, qui sine te conflasset lanceas in ligones & vomeres, vel cum filio Prodigio pascerent forte Sues.

Quò lates potissime prælecte Thesauri? & ubi te reperient animæ sitibundæ? In libris proculdubio posuisti Tabernaculum tuum, ubi te fundavit Altissimus, lumen luminum, liber vitæ. Ibi te omnis qui petit accipit, & qui querit invenit, & pulsantibus improbè citius aperitur. In his Cherubim alas suas extendunt; ut intellectus studentis ascendat, & à polo ad polum prospiciat, a solis ortu & occasu, ab Aquilone & mari. In his incomprehensibilis ipse deus Altissimus, apprehensibiliter continetur & colitur. In his patet natura cœlestium, terrestrium, & inferiorum. In his cernuntur iura quibus omnis regitur politia, Hierarchiæ cœlestis distinguuntur officia, & Dæmonum tyrannides describuntur: quas nec *Idea Platonis* exuperant, nec * *Cratonis* cathedra continebat.

In libris mortuos quasi vivos invenio, in libris futura pro video, in libris res bellicæ disponuntur. De libris prodeunt iura pacis; omnia corrumpuntur & tabescunt in tempore, & *Saturnus* quos generat non cessat devorare. Omnem mundi gloriam operiret oblivio, nisi Deus Mortalibus librorum remedia providisset. *Alexander* orbis dominator, *Julius* & *Vrbis* & *Orbis* in vasor, qui & *Marte*, & *arte*, primus in unitate personæ assumpsit Imperium, fidelis *Fabricius*, & *Cato* rigidus, hodiè carvissent memoria, si librorum suffragia defuissent. Turres ad terram sunt * deiectæ, civitates everse, putredine perierunt Fornices Triumphales, nec quicquam reperit Rex, vel Papa, quo perennitatis privilegium conferatur commodius, quam per libros. Reddit auctori vicissitudinē liber factus, ut quamdiu liber supererit, auctor manens, *addivatos* nequeat interire, teste *Ptolomæo* in prologo *Almagesti*; * non fuit (inquit) mortuus qui sciam vivificavit.

Quis igitur infinito thesauro librorum, de quo scriba doctus profert nova & vetera, per quodcunq; alterius speciei precium limitabit? veritas vincens super omnia, quæ regem,

* *Catonis.** *Diruta.** *Non fuit mortuus quæ scientia vivificavit.*

vinum, & mulie rem *superare dicitur: quam amicis præ hono-
 rare officium obtinet sanctitatis; quæ est & via siue dævio, * *Supergre-*
 & vita siue termino, cui sacer *Boetius* attribuit triplex esse; in *ditur.*
 mente, scripto, & voce, in libris videtur manere vtilius, &
 fructificare fœcundius ad profectum. Nam virtus vocis pe-
 rit cum lonitu, veritas mente latens, est sapientia abscon-
 dita, & thesaurus invisus: veritas vero quæ lucet in libris,
 omni se disciplinabili sensui manifestare desiderat: visui dum
 legitur, auditui dum auditur; amplius & tactui se commen-
 dat quodammodò, dum transcribi se sustinet, colligari, cor-
 rigi, & servari. Veritas mentis clausa, licet sit possessio no-
 bilis animi, quia tamen caret socio, non constat esse iucunda,
 de qua nec visus iudicat, nec auditus. Veritas verò vocis, soli
 patet auditui, visum latens, qui plures nobis rerum differen-
 tias monstrat, affixaq; subtilissimo motui incipit & desinit
 quasi similiter: sed veritas scripta libri non successiva sed per
 manens, palam se præbet aspectui, & per sphæras pervias
 oculorum, * vestibula sensus communis, & imaginationis a- * *Vestigia*
 tria transiens, thalamum intellectus ingreditur, in cubili me-
 moriæ se recondens, vbi æternam mentis congenerat veri-
 tatem.

Postremò pensandum quanta doctrinæ commoditas sit in
 libris, quam facilis, quam arcana, quam tuto libris, huma-
 næ ignorantia paupertatem, sine verecundia deundamus.
 Hii libri sunt magistri, qui nos instruunt sine virgis & cholera,
 sine pannis & pecunia: si accedis non dormiunt, si inqui-
 rens interrogas, non abscondunt, non remurmurant si ob-
 berres, cachinnos nesciunt si ignores.

O libri soli liberales & liberi, qui omni petenti tribuitis &
 omnes manumittitis, vobis sedulo servientes. Quot rerum
 millibus typice viris doctis recommendamini, in scriptura no-
 bis divinitus inspirata. Vos enim estis profundissimæ Sophiæ
 fœdinæ, ad quas Sapiens filium suum mittit, ut inde thesau-
 ros effodiat *Proverb. 2*. Vos putei aquarum viventium, quos
 pater *Abraham* primo fodit, *Isaac* eruderavit, quosq; nituntur
 obstruere *Palestini Gen. 26*. Vos estis revera spicæ gratissime,
 plenæ granis, solis Apostolicis manibus confricandæ, ut egre-

diatur cibus suavissimū famelicis animabus *Math. 12.* Vos estis urnæ aureæ, quibus *Manna* reconditur, atq; petra melliflua; imo potius favi mellis, ubera uberrima lactis, vitæ promptuaria, semper plena. Vos lignum vitæ, & quadripartitus fluvius *Paradisi*, quo mens humana pascitur, & aridus intellectus imbuitur & rigatur. Vos *arca Noë*, & *scala Jacob*, canalésue quibus fœtus intuentium colorantur; vos lapides Testimonii, & lagenæ servant lampades *Gedeonis*: pera *David* de qua limpidissimi lapides extrahuntur, vt *Goliath* prosternatur. Vos estis aurea vasa Templi, arma militiæ Clericorum, quibus tela nequissimi destruuntur; Olivæ fœcundæ, vineæ *Engaddi*, ficus sterilefcere nescientes, lucernæ ardentes, semper in manibus prætendendæ; & optima quæq; Scripturæ libris adaptare poterimus, si loqui libeat figurate.

QUALIS AMOR LIBRIS RATIONABILITER DEBEATUR.

CAP. 2.

SI quidlibet iuxta gradum valoris, gradum mereatur amoris, valorem vero librorum ineffabilem persuadet præcedens Capitulum: palā liquet Lectori quid sit inde probabiliter concludendū. Non enim demonstrationibus, in Morali materia vtimur, recordantes quoniā disciplinatus hominis est certitudinē querere sicut rei naturā perspexerit tolerare, Archi-philosopho attestante primo Ethicorū; quoniā nec *Tullius* requirit *Euclidē* nec *Euclidis* *Tullius* fidem facit: hoc revera sive Logice, sive Rhetorice suadere conamur, quæcūq; divitiæ, vel deliciæ, cædere debent libris in anima spiritali; vbi Spiritus qui est charitas ordinat charitatem.

Primo quidē quia in libris Sapiencia continetur potissime, plus quam omnes mortales naturaliter comprehendant: Sapiencia vero divitias parvipendit, (sicut Capitulum antecedens allegat.) Præterea *Aristoteles de Problem. particula 30. Problem 10.* istam determinat Quæstionem: propter quid antiqui

tiqui pro Gymnasticis & corporalibus agoniis præmia statuerunt potioribus, nullum vnquam præmiū Sapientiæ decreverunt? hanc quæstionē ita solvit: In Gymnasticis exercitiis præmium est eligibilius & melius illo pro quo datur, Sapiëntia autem nihil melius esse potest, quamobrem Sapiëntiæ nō potuit præmium assignari: ergo nec divitiæ nec deliciae sapiëntiam antecellunt. Rursus, amicitiam divitiis esse præponendam solus negabit insipiens (cum sapiëntissimus hoc testetur) amicitia vero veritatem Hierophilosophus præhonorat, & verus *Zorobabel* omnibus anteponeit.

Subsunt ergo divitiæ veritati, veritatem vero & potissime tuentur & continent Sacri Libri: immo sunt veritas ipsa scripta, quoniam pro nunc, librorum asseres librorum non asserimus esse partes. Quamobrem, divitiæ subsunt libris (præsertim cum pretiosissimum genus diuitiarum omnium sunt amici (sicut secundo de consolatione testatur *Boetius*) quibus tamen librorum veritas est per *Aristotelem* præferenda. Amplius, cum divitiæ ad solius corporis subsidia, primo & principaliter pertinere noscantur; virtus vero librorū sit perfectio rationis, quæ bonum humanum propriè nominatur; apparet quod libri sunt homini ratione vtenti divitiis chariores.

Præterea, illud quo fides defenderetur commodius, dilataretur diffusius, prædicaretur lucidius, diligibilius debet esse fideli: hoc autem est veritas libris inscripta, quod evidenti-
us figuravit Salvator, quando contra Temptatorem præliatus viriliter, scuto se circumdedit veritatis, non cuiuslibet imo Scripturæ: scriptum esse præmittens, quod vivæ vocis oraculo fuerat probaturus *Math. 4.* Rursus etiam felicitatem nemo dubitat divitiis esse præponendam: consistit autem felicitas in operatione nobilissime & diviniore potētie quā habemus, dū viz. intellectus vacat totaliter veritatis sapiëntiæ contemplandæ, quæ est delectabilissima omnium operationū secundū veritatē (sicut Princeps Philosophorū determinat 10. Ethicorū,) propter quæ & Philosophia videtur habere admirabiles delectationes puritate, & firmitate (vt scribitur cōsequēter) contēplatio autē veritatis, nūquā est perfectior quā per libros, dum actualis Imaginatio cōtinuata per librū, actū intellectus super visas veritates non sustinet interrompi.

Quamobrem, libri videntur esse felicitatis speculatiuæ, immediatissima instrumenta; vnde *Aristoteles* Sol Philosophicæ veritatis, vbi de eligendis distribuit methodos, docet, quod philosophari est simpliciter eligibilius quam ditari: quamvis in casu ex circumstantia puta necessarijs indigenti, ditari quam philosophari sit potius eligendum 3. *Top.* Adhuc, cum libri sint nobis magistri commodissimi (vt præcedens assumit capitulum) eisdem non immeritò tam honorem quam amorem tribuere convenit magistralem.

Tandem, cum omnes homines naturales scire desiderant, ac per libros, scientiam veterum præoptandam divitiis omnibus adipisci possimus; quis homo secundum naturam viuens librorum non habeat appetitum? Quamvis enim Porcos spernere Margaritas sciamus, nihil in hoc prudentis leditur opinio, quo minus oblatas comparet Margaritas. Pretiosior est igitur cunctis opibus sapientiæ Libraria, & omnia quæ desiderantur huic non valent comparari *Prover.* 3. Quisquis igitur se fatetur felicitatis, sapientiæ vel scientiæ, seu etiam fidei zelatorem, librorum necesse est vt se faciat amatorem.

*QUALITER IN LIBRIS EMENDIS
sit pretium æstimandum.*

CAP. 3.

COrollarium nobis gratum de prædictis elicimus, paucis tamen (vt credimus) acceptandum, nullã viz. debere charitiam hominem impedire ab emptione librorum, (cum sibi suppetat quod petitur pro eisdem:) nisi ut obstat malitiæ venditoris, vel tempus emendi opportunius expectetur. Quoniam si sola Sapientia pretium facit libris, quæ est infinitus thesaurus hominibus, & si valor librorum est ineffabilis (vt præmissa supponunt) qualiter probabitur esse charum commercium, vbi bonum emitur infinitum?

Quapropter libros libenter emendos, & invitè vendendos sol hominum *Salomon* nos hortatur, *Prover.* 23. Veritatem (inquit)

(inquit) eme, & noli vendere sapientiam: sed quod Rhetorice suademus vel logice, astruamus historiis rei gestæ. Archiphilosophus *Aristoteles*, quæ *Averroes* datum putat quasi regulam in Natura, paucos libros *Spensippi*, post ipsius decessum, pro 72000. sestertiis statim emit. *Plato* prior tempore, sed posterior doctrinis, *Philolai* Pythagorici librum emit pro 10000. millibus denariorū, de quo dicitur *Timai* dialogū excerptisse (sicut refert *Agellius Noctium Atticarum* li. 3. ca. 16.) hæc autem narrat *Agellius*, vt perpendat insipiens quam nihilipendant sapientes pecuniam, comperatione librorum; & è contrario, vt omni superbix stultitiam cognoscamus annexam.

Libet hic *Tarquinij Superbi* stultitiam recensere, in impensione librorum, quam refert idem *Agellius* lib. 1. cap. 19. *Noctium Att.* Vetula quædam omninò incognita, ad *Superbum Tarquinium* Regem Romanorum 7. dicitur accessisse: venales offerens 12 libros. in quibus (vt asseruit) divina continebantur oracula: sed immensam pro eisdem poposcit pecuniam, in tantum vt Rex diceret eam delirare. Illa commota, 3. libros in ignem proiecit, & pro residuis summam quam prius, exegit: Rege negante, rursus 3. alios in ignem proiecit, & adhuc pro 3. residuis primam summam poposcit: tandem stupefactus supra modum *Tarquinius*, summam pro 3. gaudet exsoluere, pro qua 9. poterat redemisse; vetula statim disparuit, quæ nec prius, nec postea visa fuit.

Hii sunt libri *Sybillini* quos quasi quoddam divinum oraculum per aliquem de 15. viris consulebant *Romani*, & *Quindecimviratus* officium originem creditur habuisse. Quid aliud hæc prophetissa *Sybilla* tam vasto factò *Superbum* Regem edocuit, nisi quod vasa sapientiæ, sacri Libri, omnem humanam æstimationem excedunt, & sicut de Regno Coelorum dicit *Gregorius*, tantum valet, quantum habes?

QVERIMONIA LIBRORVM CON-
tra Clericos iam promotos.

CAP. 4.

PRogenies viperarum parentes proprios perimens, atq; semen nequam ingratiſſimi Cuculi, qui cum vires acceperit virium largitricem nutriculam ſuam necat, ſunt Clerici de genereſ erga libros.

Redite prævaricatores ad cor, & quid per libros recipitis, fideliter computate, & inuenietis libros totius nobilis ſtatus veſtri quodammodo Creatores, ſine quibus proculdubio defeciſſent cæteri promotores: ad nos nempe rudes penitus & inertes reptatiſti, vt parvuli loquebamini, vt parvuli ſapiebatis, vt parvuli eiulantes imploraſtiſti participes fieri lactis noſtri; nos vero protinus lachrymis veſtris tacti, mammillam Grammaticæ porreximus exugendā, quam dentibus atq; lingua contrectaſtiſti aſſidue, donec dempta veſtra barbarie, veſtris linguis inciperetis magnalia Dei ſari: poſt hæc philoſophiæ veſtribus valde bonis, Rhetorica & Dialectica (quaſ apud nos habuimus & habemus) vos induimus, cum eſſetis nudi quaſi tabula depingenda. Omnes enim Philoſophiæ domeſtici, ſunt veſtiti duplicibus, vt tegatur tam nuditas, quā ruditas intellectus. Poſt hæc, vt alati more Seraphico ſuper Cherubin ſcanderetis, quadrivialium pennas vobis quatuor adiungentes, tranſmiſimus ad amicum, ad cuius oſtium (dum tamen improbè pulſaretis) 3. panes cōmodarentur intelligentiæ Trinitatis, in qua cōſiſtit finalis felicitas cuiuſlibet viatoris.

Quod ſi vos hæc munera nō habere dixeritis, confidenter aſſerimus; quod vel ea per incuriam perdiditiſti collata, vel in principio deſides reſpuſtiſti oblata. Si huiuſmodi videantur ingratiſti puſilla, adicimus hiſ maïora: vos eſtiſti genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta & populus acquisitionis, vos populus peculiaris in ſortem domini computati, vos Sacerdotes Miniſtri Dei, immo vos Antonomatice ipſa Eccleſia Dei dicimini, quaſi Laici non ſint Eccleſiaſtici nuncupandi vos lai-

laicis postpositis, hymnos & Psalmos concinitis in cancellis, & altari deservientes, cum altario participantes: verum conficitis Corpus Christi, in quo Deus ipse vos non solum Laicis, immo paulo magis Angelis honoravit. Cui enim aliquando Angelorum dixit, tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech? vos Crucifixi patrimonium dispensatis pauperibus, ubi iam quæritur inter dispensatores vt fidelis quis inveniatur. Vos estis Pastores gregis Dominici tam exemplo vitæ, quam verbo doctrinæ, qui vobis tenentur rependere lac & lanam.

Qui sunt istorum omnium largitores, ô Clerici? nonne libri? reminisci libeat, supplicamus, quot per nos Clericis sint concessa privilegia libertatum egregia. Per nos siquidem vasa sapientiæ & intellectus * induiti, cathedras scanditis ** imbuti.* magistras, vocati ab hominibus *Rabbi:* per nos, in oculis Laicorum mirabiles velut magna mûdi luminaria, dignitates Ecclesiæ, secundû sortes varias, possidetis: Per nos eum adhuc careatis genarum lanugine, in ætate tenera constituti, tonsuram portatis in vertice prohibente statim ecclesiastica sententia formidanda; Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari, & qui eos tetigerit temere, violenter anathematis vulnere ictu proprio protinus feriatur.

Tandem ætate succumbente malitiæ, figuræ Pythagoricæ bivium attingentes, ramulum lævum eligitis, & retrorsum abeuntes sortem domini præassumptam dimittitis, socii facti furum: sicq; semper proficientes in peius, latrociniis, homicidiis, & multigenis impudicitiis maculati, tam fama quam conscientia tabefacta sceleribus, compellente iustitia in manicis & compedibus coarctati servamini, morte turpissima puniendi; tunc elongatur amicus & proximus, nec est qui doleat vicem vestram, *Petrus* iurat se hominem non novisse, vulgus clamat iustitiaro crucifige, crucifige eum, quoniam (si hunc dimittis) *Cæsar*is amicus non eris. Iam perit omnis fuga (nam ante tribunal oportet assisti) nec locus suppetit appellandi, sed solum suspendium expectatur: dum sic tristitia complevit cor miseri, & solæ Camcenæ lachrymæ, *fletibus ora rigantur*
sic

fit vallatus angustiis, vndiq; memor nostri, & ut evitet mortis propinquæ periculum, antiquatæ tonsuræ quam dedimus, parvum præfert signaculum, supplicans ut vocemur in medium, & collati muneris testes simus: tunc misericordia moti, statim occurrimus filio Prodigio, & à portis mortis servum eripimus fugitivum: legendus liber porrigitur non ignotus, & ad modicam balbutentis præ timore lecturam, Iudicis potestas dissolvitur, Accusator subtrahitur, Mors fugatur.

O carminis Empirici mira virtus? O diræ cladis Antidotum salutare? O lectio pretiosa Psalterii quod meretur hoc ipso, *Liber Vita* deinceps appellari. Sustineant laici seculare iudicium, ut vel insuti culeis enatent ad *Neptunum*, vel in terra plantati *Plutoni* fructificent, aut *Vulcano* per incendia holocaustum se offerant medullatum, vel certe suspensi victima sint *Iunoni*; dum noster alumnus ad lectionem unicam libri vitæ, Pontificis commendatur custodiæ, & rigor in favorem convertitur, ac dum forum transfertur, à librorum alumnino clerico mors differtur.

Cæterum iam de clericis qui sunt vasa virtutis loquamur. Quis de vobis pulpitem seu scabellum predicaturus ascendet nobis penitus inconsultis? quis scholas lecturus vel disputaturus ingreditur qui nostris conatibus non fulcitur? primum oportet volumine cum *Ezechiele* comedere, quo venter memoriz dulcescat intrinsecus, & sic more Pantheræ resectæ redoleat extrinsecus conceptorum aromatum odor suavis, ad cuius anhelitum coanhelēt accedere omnes bestię, & iumenta: sic nostra natura in nostris familiaribus operante latenter, auditores occurrunt benevoli, sicut adamas trahit ferrum nequaquam invite.

O virtus infinita librorum, iacent Parisiis vel Athenis, Similiterque resonant in Britannia & in Roma. Quiescentes quippe moventur, dum ipsis loca sua tenentibus auditorum intellectibus circumquaque feruntur. Nos deniq; Sacerdotes, Pontifices, Cardinales & Papā (ut cuncta in Hierarchia collocentur) in ordine literarum, scientia stabilimus. A libris namque sumit originem quicquid boni provenit statui Clericali, sed hæc hæctenus (piget enim reminisci quæ dedimus populo

populo clericorum degeneri, quia magis videntur perdita quā collata, quæcūq; munera tribuuntur ingratiss.

Deinceps insistemus parumper recitandis iniuriis quas respondent vilipensionibus & iacturis, de quibus nec singula generum recitare sufficimus, imo vix proxima genera singulorum. In primis de domiciliis clericorum nobis iure hæreditario debitis, vi & armis expellimur, qui quondam in interiori cubiculo cellulas habebamus quietis. Sed (proh dolor) his nefandis temporibus, penitus exulantes, improperium patimur extra portas, occupant etenim loca nostra nunc canes, nunc aves, nunc bestia bipedalis cuius cohabitatio cum clericis vetabatur antiquitus, à qua semper super aspidem & basiliscum, alumnos nostros docuimus fugere. Quamobrem istis nostris semper studiis æmula, nulla die placanda, finaliter nos inspectos in angulo iam defuncto, arenæ sola tela protectos in rugam fronte collecta virulentis sermonibus detrahit & subsannat, ac nos tota domus suppellectili superuacaneos hospitari demonstrat, & ad vnum quodq; œconomix seruitiū conqueritur otiosos; mox in * capitogia pretiosa, *Capitegia:* sindonem & sericum, & coccum bis tinctum, vestes & varias furraturas, linum & lanam nos consulit commutandos, & quidem merito, (si videret intrinseca cordis nostri,) si nostris privatis interfuisset consiliis, si *Theophrasti* vel *Valerij* perlegisset volumen; vel saltem 25. cap. *Ecccl.* auribus intellectus audisset.

Quapropter conquerimur de hospitii iniustè nobis ablatis de vestibus non quidem non datis sed de datis antiquitus violentis manibus laceratis. Adhæsit pavimento anima nostra, conglutinatus est in terra venter noster, & gloria nostra in pulverem est deducta; morbis variis laboramus, dorsa dolentes & latera, & iacemus membratim *paralyfi* dissoluti, nec est qui recogitet, nec est vllus qui malagma procuret, candor nativus & luce perspicuus, iam in fuscum & croceum est conversus, vt nemo medicus dubitet *Ictericis* nos infectos: *Arthriticam* patiuntur nonnulli de nobis (sicut extremitates retortæ evidentè insinuant) fumus & pulvis quibus infestamur assidue, radiorum visualium aciem habetarunt,

& iam lippientibus oculis *Ophthalmiam* superinducunt, ventres nostri duris torsionibus viscerum, quæ *vermes edaces* non cessant corrodere consumuntur, & vtriusq; *Lazarus* sustinemus putredinem, nec invenitur quisquam qui cedri resina nos liniat, vel qui quatrividuo iam putrido clamans dicat, *Lazare veni foras*. Nullo circumligantur medicamine vulnera nostra sæva, quæ nobis innoxii inferuntur atrociter, nec est ullus qui super ulcera nostra cataplasmet; sed pannosi & algidi, in angulos tenebrosos abiicimur in lachrymis, vel cum sancto *Iob* in sterquilinio collocamur, vel (quod nefas videtur affatu) in abyssis abscondimur cloacarum; pulvinar subtrahitur evangelicis supponendum lateribus, quibus primo deberent de fortibus clericorum provenire subsidia, & sic ad nos suo famulatu deputandos pro semper, communis victus necessarius derivari.

Rursus de alio genere calamitatis conquerimur, quæ personis nostris crebrius irrogatur iniuste. Nam in seruos vendimur, & ancillas, & obsides, in tabernis absq; redemptore iacemus, Macellariis crudelibus subdimur, vbi mactari tam peccora quam iumenta sine piis lachrymis non videmus, & vbi millesies morimur ipso metu, qui posset cadere in constantem. Iudæis committimur, Saracenis, hæreticis & Paganis (quorum super omnia toxicum formidamus) per quos nonnullos de nostris parentibus, per venenum pestiferum constat esse corruptos.

Sane nos qui Architectonici reputari debemus in scientiis, & subiectis nobis Mechanicis omnibus imperavimus, subalternatorum regimini vice versa committimur; tanquam si Monarcha summe nobilis, rusticanis calcaneis substernatur, Saltor, & futor, & scissor, quicumq; ac cuiuslibet operis artifex, nos inclusos custodit in carcere pro superfluis & lascivis deliciis clericorum.

Iam volumus prosequi novum genus iniuriæ, quo tam in nostris personis leditur quàm in fama, qua nihil charius possidemus. Generositate nostræ omni die detrahitur, dū per pravorum Compilatores, Translatores, Transformatores, nova nobis Auctorum nomina imponuntur, & antiqua nobilitate mutata

regeneratione multiplice renascentes degeneramus omnino; sicq; vilium * victriorū (nobis nolentibus) affiguntur vocabula, & verorum patrum nomina filis subducuntur. Versus *Virgilij* adhuc ipso vivente quidam pseudo-versificus vsurpavit, & *Martialis* coci libellos, *Fidentinus* quidam sibi mendaciter arrogavit, quem idem *Martialis* redarguit merito, sub his verbis,

*Quem recitas meus est, ô Fidentine, Libellus,
Sed male dum recitas, incipit esse tuus.*

Quid ergo mirum, si defunctis nostris auctoribus, suas per nos simbrias Simiæ clericorum magnificant, cum eisdem superstitionibus nos recenter editos rapere moliantur.

Ah quoties nos antiquos fingitis nuper natos, & qui Patres sumus Filios nominare conamini, quiq; vos ad esse clericale creavimus, studiorum vestrorum fabricas appellatis. Revera de *Athenis* extitimus oriundi qui fingimur nunc de *Roma* (semper namq; *Carmentis* latruncula fuit *Cadmi*) & qui nuper nascebamur in *Anglia* cras *Parisiis* renasceremur, & inde delati *Bononiam, Italicam* sortiemur originem, nulla consanguinitate suffultam.

Heu quam falsis scriptoribus nos exarandos committitis? quam corrupte nos legitis? & quoties meditando necatis quod pio zelo corrigere credebatis? Interpretes barbaros sustinemus multoties, & qui linguarum idiomata nesciunt, nos de lingua ad linguam transferre præsumunt; sicque proprietate sermonis ablata fit sententia, contra sensum auctoris turpiter mutilata. Bene gratiosa fuisset librorum conditio si *Turris Babel* nullatenus obfuisset præsumptio; Si totius humani generis vnica descēdisset sermonis species propagata.

Ultimam nostræ prolixæ querelæ, (sed pro materia quam habemus brevissimè,) clausulam subiungemus. In nobis enim commutatur naturalis vsus in eum vsus qui est contra naturam, dum passim Pictoribus subdimur literarum ignaris, & Aurifabris (proh dolor) commendamur, nos qui sumus lumē fidelium animarum, vt fiamus ac si non essemus sapientiæ sacra vasa, repositoria bractearum, devoluimur indebite in Laicorum dominium (quod est nobis amarius omni morte) quo-

niam hii vendiderunt populum nostrum sine pretio, & inimici nostri iudices nostri fiunt.

Liquet omnibus ex prædictis quam infinita possemus in clericos in vectiva conicere, si non honestati propriæ parceremus. Nam miles emeritus clypeū veneratur & arma; gratufq; Corydon aratro tabescente bigæ, trahæ, tribukæ & ligoni, & omnis artifex manualis hyperdouliam propriam suis exhibet instrumentis, solus ingratus Clericus parvipendit & negligit per quæ sui honoris auspicia semper sumit.

QVERIMONIA LIBRORUM

contra religiosos possessionatos.

CAP. 5.

Religionum veneranda devotio in librorum cultu solet esse sollicita, & in eorum eloquiis sicut in omnibus divitiis delectari. Scribebant namq; nonnulli manibus propriis, inter horas canonicas, intervallis captatis & tempora pro quiete corporis commodata fabricandis codicibus concesserunt, de quorum laboribus hodie in plerisq; splendent Monasteriis illa sacra Gazophylacia Cherubicis libris plena, ad dandam scientiam Salutis studentibus, atque lumen delectabile semitis Laicorum. O labor manualis felicior omni cura Georgica, O devota sollicitudo, vbi nec meretur *Martha* corripri, nec *Maria*. O domus iucunda in qua *Rachel* formosæ *Lia* fœcunda non invidet; sed Contemplatio cum Activa gaudia miscet. Felix providentia pro futuro, infinitis posteris valitura, cui nulla virgultorum plantatio, nulla seminum satio comparatur, nulla Bucolica curiositas quorumlibet armentorum, nulla castrorum constructio munitorum.

Quamobrem immortalis debet esse Patrum illorum memoria, quos solius sapientiæ delectabat thesaurus; qui contra futuras caligines, luminosas lucernas artificiosissime provide-
runt, & contra famem audiendi verbum Dei panes non sub-
cine-

cinericos neq; hordeacos, neq; mucidos; sed panes azy-
mos de purissima simila Sacræ Sophiæ confectos, accura-
tissime paraverunt quibus esurientes animæ feliciter ciba-
rentur: hii fuerunt probissimi pugiles Christianæ militiæ,
quoniam nostram infirmitatem armis fortissimis munie-
runt. Hii fuerunt suis temporibus Vulpium veneratores
cautissimi, qui iam nobis sua retia reliquerunt vt parvulas
caperemus vulpeculas, quæ non cessant florentes vineas
demoliri, vere patres egregii, benedictione perpetua reco-
lendi.

Felices merito fuissetis si vobis similem sobolem genuissete,
si prolem non degenerem nec æquivocam reliquisset, ad se-
quentis temporis subsidium licuisset. Sed (quod dolentes
referimus) iam *Thersites* ignavus arma contrectat *Achillis*,
& dextrariorum phaleræ præelectæ, pigritantibus asinis
substernuntur. Aquilarum nidis cæcutientes Noctuæ do-
minantur, & in Accipitris pertica residet vecors Milvus; *Li-
ber Bacchus* respicitur & in ventrem traicitur nocte dieque,
Liber codex despicitur & à manu reiicitur longe latoq;: tan-
quam si cuiusdam æquivocationis multiplicitate fallatur sim-
plex Monachica* proles modernâ, dum *Liber Pater* præpo-
nitur *Libro Patrum*. Calicibus epotandis non codicibus e-
mendandis indulget hodie studium Monachorum; quibus
lascivam Musicam *Timothei*, pudicis moribus æmulam, non
verentur adiungere; sicque cantus ludentis, non planctus
lugentis officium efficitur Monachale. Greges & vellera,
fruges & horrea, porri & olera, potus & patera, lectiones
sunt hodie & studia Monachorum (exceptis quibusdam pau-
cis electis) in quibus Patrum præcedentium non imago sed
vestigium remanet aliquale.

Rursus nulla nobis materia ministratur omnino, quam vt
de nostro cultu vel studio commendentur hodie *Canonici
Regulares*, qui licet à geminata regula nomen portent ex-
imium *Augustini*: tamen regulæ notabilem neglexere ver-
ficulum, quo sub istis verbis suis clericis commendamur,
Codices certa hora singulis diebus petantur, extra horam qui
petierit non accipiat.

Hunc devotū studii Canonē vix observat aliquis post ecclesiastica Cantica repetita; sed sapere quæ sunt Seculi, & aratrum relictū intueri, sūma prudētia reputatur; tollunt pharetrā & arcū, apprehendunt arma & scutū, eleemosynariū tributū canibus tribuūt, non egenis, inserviunt aleis & taxillis, & his quæ nos secularibus inhibere solemus; ut non miremur si nos non dignentur respicere, quos sic cernerent suis moribus contrariare. Patres ergo Reverendi, Patrum vestrorum dignemini reminisci, & librorum propensius indulgete studio, sine quibus quælibet vacillabit religio; sine quibus ut testa, virtus devotionis arescet; sine quibus nullum lumen poteritis mundo præbere.

QUERIMONIA LIBRORUM
contra Religiosos mendicantes.

CAP. 6.

PAuperes spiritu, sed in fide ditissimi, mundi peripsæma & sal terræ, seculi contemptores, & hominum piscatores, quam beati estis, si penuriam patientes pro Christo, animas vestras scitis in patientia possidere? Non enim vos vltix iniquitatis inopia, nec parentum adversa fortuna, nec vlla violenta sic oppressit inedia; sed devota voluntas & electio Christi-formis, qua vitam illam optimam æstimastis, quam Deus Omnipotens factus homo, tam verbo quam exemplo optimā prædicavit. Sane vos estis semper patientis Ecclesiæ novus fœtus, pro Patribus & Prophetis noviter substituti divinitus; ut in omnem terram exeat sonus vester, & nostris salutaribus instituti doctrinis coram Gentibus & Regibus promulgetis inexpugnabilem fidem Christi. Porro fidem Patrum potissime libris esse inclusam, secundum Capitulū supra satis asseruit; quo constat luce clarius, quod librorum debetis esse zelotypi præ cæteris Christianis.

Seminare iubemini super omnes aquas, quoniam non est personarum acceptor Altissimus, nec vult mortem peccatorū Piissimus, qui occidi voluit pro eisdem: sed contritis corde mederi desiderat, atque lapsos erigi, & perversos corrigi spiritu

ritu lenitatis. Ad quem effectum, saluberrimum, alma mater Ecclesia vos plantavit gratuito, plantatosque rigavit favoribus, & rigatos privilegiis suffulcivit, ut cum Pastoribus & Curatis, coadiutores essetis ad procurandum salutem animarum. Unde & Prædicatorum ordinem, propter Sacræ Scripturæ studium, & proximorum salutem principaliter institutū, Constitutiones pronunciant eorundem: ut non solum ex regula reuerendi Præsulis *Augustini*, qui codices singulis diebus iubet esse petendos; verum mox cum earundem Constitutionum prologum legerint, ex ipsius libri capite ad amorem librorum se noverint obligatos. Sed (proh dolor) tam hos, quā alios istorum sectantes effigiem, a paterna cultura librorum & studio subtrahit triplex cura superflua; ventris viz. vestium, & domorū. Sic sunt enim (neglecta Salvatoris providentia, quæ Psalmista circa pauperem & mendicum promittit esse sollicitum,) circa labentis corporis indigentias occupati, ut sint epulæ splendidæ, vestesque contra regulam delicatæ, nec non & ædificiorum fabricæ, ut castrorum propugnacula, tali proceritate, quæ paupertati non convenit exaltatæ.

Propter hæc tria nos libri qui semper eos proveximus ad profectum, & inter potentes & nobiles sedes honoris concessimus, elongati a cordis affectibus quasi inter supervacua reputamur (excepto quod quibusdam quaternis parvi valoris insistant) de quibus Hiberas venias, & apocrypha deliramenta producunt, non ad refocillationem animarum edulium, sed ad pruritus potius aurium auditorum: Sacra scriptura non exponitur; sed omnino deponitur quasi trita per vicos, & omnibus divulgata supponitur; cuius tamen fimbrias vix paucissimi tetigerunt, cuius etiam tanta est literarum profunditas, ut ab humano intellectu (quantumcumque invigilet) summo otio & maximo studio nequeat comprehendi sicut Sanctus asserit *Augustinus*.

De hac mille Moralis disciplinæ sententias enucleare poterit qui indulget assidue, si tum ostium aperire dignetur ille qui condidit Spiritus pietatis, quæ & recentissima novitate pollebunt, & sapidissima suavitate auditorum intelligentias refovebunt. Quamobrem paupertatis Evangelicæ professores

primarii, post utcumque salutatas scientias seculares, toto mentis ingenio recollecto, huius se Scripturæ laboribus devoverunt nocte dieque, in lege Domini meditantes; quicquid vero poterant a famescente ventre furari, vel corpori semitecto surripere, illud lucrum præcipuum arbitantes, vel emendis vel edendis codicibus ascripserunt; quorum contemporanei Seculares tam officium intuentes quam studium, libris eis quos in diversis mundi partibus sumptuose collegerant, ad totius edificationem Ecclesiæ contulerunt.

Sane diebus istis, cum sitis tota diligentia circa quæstus intenti, præsumptione probabili credi potest, si per * *αὐθγαπονία-
δειας* sermo fiat Dei, circa vos minorem sollicitudinem gerere quos de sua promissione perpendit diffidere, in humanis providentiis spem habentes: Corvum non consideratis, nec Lilia, quos pascit & vestit Altissimus: *Danielē* & *Abacuc* cocti pulmenti discophorū nō pensatis; nec *Heliam* recolitis, nūc in torrete p̄ corvos, nūc in deserto per Angelū, nūc in Sarepta per viduā largitate divina (qui dat escā omni carni tēpore opportuno) a famis inedia liberatū, Climate miserabili (vt timeatur) descenditis dum divinæ pietatis diffidentia, prudentiæ propriæ producit * invisum, Invisus vero prudentiæ propriæ sollicitudinem generat terrenorum, sollicitudo quoque nimia terrenorum, librorum adimit tam amorem quam studium & sic cedit paupertas homini per abusum hodie verbi Dei dispendium, quod solum propter ipsius adminiculum eligitis.

Vncinis pomorum (vt populus fabulatur) puerulos ad Religionem attrahitis, quos Professos doctrinis non instruitis, vi & metu (sicut exigit ætas illa) sed mendicaturis discursibus sustinetis intendere, atque tempus in quo possunt addiscere, in captandis favoribus amicorum consumere finitis, in offensam parentum, parvorum periculum, & ordinis detrimentū; sicque nimirum contingit quod qui parvuli discere minime cogebantur inviti, grandiores effecti docere præsumunt, indigni penitus & indocti; & parvus error in principio, maximus fit in fine.

Succrescit namque in grege vestro promiscue Laicorum quædam

* *Antropaf-
pasos.*

* *Locus satis
obscurus, le-
gendum ar-
bitror innisū.*

quædam multitudo plurimum onerosa, qui tamen se ad prædicationis officium tanto improbius ingerunt, quanto minus ea quæ loquuntur intelligunt, in contemptum sermonis divini, & in perniciem animarum. Sane contra legem in boue aratis & asino, cum indoctis & doctis culturâ agri Dominici committitis. Pari passu scriptum est, boues arabant & asinæ pascebantur iuxta eos; quoniã discretorû interest prædicare, simplicium vero per auditû sacri eloquii, sub silentio se cibare. Quot lapides mittitis in acervum *Mercurij* hiis diebus? quot Eunuchis Sapientiæ nuptias procuratis? quot cæcos super muros Ecclesiæ circuire præcipitis? O piscatores inertes, solis retibus alienis vtentes, qui rupta vix imperite resuitis, nova vero nullatenus connodatis; aliorum labores intratis, aliorum studia, recitatis, aliorum sapientiam superficialiter repetitam, theatri strepitu labiatis. Quemadmodum Psttacus Idiota, auditas voces effigiat; sic tales recitatores fiunt omnino, sed nullius auctores. A sinam *Balaam* imitantes, quæ licet esset intrinsicus insensata; lingua tamen disertâ facta est tam diu, quam Prophetæ magistra.

Respicite pauperes Christi, & nos libros inspicite studiose, sine quibus in præparationem Evangelii Pacis numquam poteritis debite calcari. *Paulus* Apostolus prædicator veritatis, & Doctor eximius Gentiû, ista sibi per *Timotheû* p̄ omni suppellectili tria iussit afferi; *penulã, libros, & membranas*, secundo ad *Timotheû* vlt. Viris Ecclesiasticis formã præbens, vt habitum deferant ordinatum, libros habeant ad studendi subsidium, & membranas (quas Apostolus maxime ponderat) ad scribendum; *maxime* (inquit) *membranas*. Reuera mancus est ille Clericus, & ad multorum iacturam turpiter mutilatus, qui artis scribendi totaliter est ignarus, aerem vocibus verberat, & præsentibus tantû ædificat, absentibus & posteris nil parat. Atramentariû scriptoris gestabat in renibus vir, qui frôtes gemetiû *Tbau* signabat *Ezec. 9.* insinuans figuratè, quod si quis scribendi peritia careat, prædicandi provinciam, officium non præsumat: Tãdè in præsentis calce Capituli, supplicat vobis libri, iuvenes vestros, aptos ingenio studiis applicate, necessaria ministrâtes; quos non solummodo bonitatè, verû & disciplinã, & scientiã

doceatis, verberibus terreatis, attrahatis blanditiis, molliatis munusculis, & pœnosis rigoribus vrgeatis, vt *Socratici* moribus & doctrinis *Peripatetici* simul fiant. Heri quasi hora ii. vos discretus Paterfamilias introduxit in vineam, ante sero penitus pigeat otiari. Vtinam cum prudenti villico mendicandi tam improbe verecundiam haberetis, tunc proculdubio libris & studio propensus vacaretis.

QVERIMONIA LIBRORVM

contra bella.

CAP. 7.

PAcis auctor & amator Altissime, dissipa Gentes bella volentes, quia super omnes pestilentias libris nocent. Bella namque carentia rationis iudicio, furiosos efficiunt impetus in aduersa, & dum rationis moderamine non vtuntur, sine differentia discretionis progressa, vasa destruunt Rationis. Tunc prudens *Apollo Pythons* subiicitur, & tunc *Phronesis* pia mater in *Phrenesis* redigitur potestatem; tunc pennatus *Pegasus* stabulo *Corydonis* includitur, & facundus *Mercurius* suffocatur, tunc *Pallas* prudens erroris mucrone conciditur, & iucundæ *Pierides* truculenta furoris tyrannide supprimuntur. O crudele spectaculum vbi *Phebum* philosophorum *Archisophon Aristotelem*, cui orbis dominium Deus ipse commisit scelerosis manibus vinculatum, ferramentis infamibus compe-ditum, lanistarum humeris à sacratis ædibus asportari, & qui in mundi magistratu, magisterium, atque super Imperatorem imperium meruit obrinere, iniustissimo belli iure videres subiici vili scurræ. O potestas iniquissima tenebrarum quæ *Platonis* non veretur pessundare deitatem approbatam, qui solus conspectui Creatoris, priusquam bellantis Chaos placaret litigium, & antiquâ hylen entelechia induisset, species Ideales obicere dignus fuit: nec mundum Archetypum demonstraret auctori, quo de superno exemplo mundus sensibilis duceretur. O lachrymosus intuitus quo moralis *Socrates* cuius actus virtus, & sermo doctrina, qui de naturæ principis

piis politię produxit ir stitiam, vitiosi vespilonis additus cernitur servituti. *Pythagoram* plangimus harmoniæ parentem, bellorum incentricibus furiis flagellatū atrociter, vice cantus gemitus edere columbinos. Miseremur *Zenonis* principis Stoicorum, qui ne consilium perderet linguam morfu secuit, & expuit intrepide in tyrannum. Heu! nam rursus *Anaxarchus* tritus in mortario p' stillatur; certe non sufficimus singulos libros luctu lamentari condigno, qui in diversis mundi partibus bellorum discrimine perierunt. Horribilem tamē stragē, quæ per auxiliarios milites secundo bello Alexandrino contigit in Aegypto, stilo flebili memoramus: vbi 70000. millia voluminū ignibus conflagrarunt, quæ sub Regibus *Ptolomais*, per multa curricula temporum sunt collecta (sicut recitat *Agellius* noctium Atticarum li. 6. ca. 17.) Quanta proles Atlantica tunc occubuisse putabatur? orbium motus omnes, conjunctiones Planetarum, Galaxiæ natura, & generationes prognosticæ Cometarum, ac quæcunq; in Cœlo fiunt, vel æthere comprehenduntur.

Quis tam infaustum Holocaustum, vbi loco cruoris incaustum offertur, non exhorreat? vbi, prunæ candentes, Pergameni crepitantis sanguine, veruabantur? vbi tot innocentium millia, in quorum ore non est inventum mendacium, flamma vorax consumpsit? vbi tot scrinia veritatis æternę, ignis parcere nesciens in fœtentem cinerem commutavit? Minoris facinoris æstimatur, in *Ieptha* quam *Agamemnonis* victima, si pia filia, virgo, patris gladio iugulatur. Quot labores celebris *Herculis* tunc periisse putabimus, qui ob Astronomiæ peritiam, collo irreflexo coelum describitur sustulisse? cum iam secundo flammis *Hercules* sit iniectus. Arcana cœlorum, quæ *Ionathas* non ab homine, neq; per hominem didicit; sed divinitus inspiratus accepit, quem *Zoroastres* germanus eiusdem, immundorum servitor spirituum *Brachmannis* disseruit; quæ etiam *S: Enoch* Paradisi præfectus, (priusquam transferretur de seculo) prophetavit; Imo quæ primus *Adam* filios docuit, sicut raptus in Ecstasi, in libro æternitatis præviderat, flammis illis nefandis probabiliter æstimatur destructa.

Aegyptiorum religio, quam liber *Logosbilus* sic cōmendat

* Hic Episcopus non tenetur, nisi sano modo intelligantur verba eius.

egregie, politia veterum *Athenarum* quæ novem millibus annorum *Athenas Græcia* præcesserunt, carmina *Chaldaorum*, considerationes *Arabum & Indorum*, cæremonia *Iudeorum*, Architectura *Babyloniorum*, *Noæ Georgica*, * *Moyſis* præstigia, *Ioſue* Planimetria, *Sampſonis* ænigmata, *Salomonis* problemata, à cedro *Libani* vsq; ad hyssopum planissimè disputata, *Aesculapij* antidota, *Cadmi* Grammatica, *Parnassi* poemata, *Apollinis* oracula, *Argonautica Iasonis*, Stratagemata *Palamedis*, & alia infinita Scientiarum secreta, huius incendii tempestate creduntur sublata.

Numquid *Aristotelem* de circuli quadratura syllogismus Apodicticus latuisset, si libros veterum methodos Naturæ totius habentium, permisissent nefanda prælia superesse? Nec enim de mundi æternitate problema neutrum fecisset, nec de intellectuum humanorum pluralitate eorumque perpetuitate (vt verissimiliter creditur) dubitasset vllatenus, si perfectæ scientiæ veterum, invisorum bellorum pressuris obnoxia non fuissent. Per bella namque ad patrias peregrinas distrahimur, obruncamur, vulneramur, & enormiter mutilamur, sub terra suffodimur, in mari submergimur, flammis exurimur, & in omni necis genere trucidamur.

Quantum sanguinis nostri fudit *Scipio* bellicosus, cum eversioni *Carthaginis*, *Romani Imperii* impugnatricis & æmule, anxius incumbere? Quot millia millium, prælium decennale *Troianum*, ab hac luce transmisit? quot per *Antonium* (*Tullio* iam occiso) externarum provinciarum latebras adierunt? quot de nobis per *Theodoricum* exulante *Boetio* in diversa mundi climata (sicut oves *Pastore* percusso) sunt dispersi? quot *Seneca* succumbente *Neronis* malitiæ, cum & volens & nolens, portas mortis adiret? ab eo divisi retrocessimus lachrymantes, & in quibus partibus hospitari possemus penitus ignorantes.

Felix fuit illa librorum translatio, quam in *Persas* de *Athenis* *Xerxes* fecisse describitur; quos rursus de *Persis* in *Athenas* *Selenchus* reduxit. O postluminium salutare & gratiosum? O mira lætitia, quã tunc cerneret in *Athenis*, cū proli suæ genitrix obviaret tripudians, matricèq; thalamū senescenti iā soliboli

boli dentuo demonstrasset, resignatis hospitiis veteribus inquilinis? Mox tabulata cedrina, cum lignis & trabibus levigatis, aprissimè complanantur auro & ebore, Epigrammata designantur camerulis singulis, quibus ipsa volumina reverenter illata suavissime collocantur; sic ut nullum alterius ingressum impediatur, vel propinquitate nimia fratrem ledat. Cæterum infinita sunt dispendia, quæ per seditiones bellorum, librorum generi sunt illata, (& quoniam infinita nullatenus pertransire contingit) hic finaliter statuemus querimoniam nostræ Gædes, & ad preces in quibus incepimus regiramus habenas: rogantes suppliciter, ut Rector Olympi ac totius mundi dispensator Altissimus, pacem firmet, & bella removeat, ac tempora faciat sua protectione tranquilla.

DE MULTIPlici OPPORTVnitate

quàm habuimus librorum copiam conquirendo.

CAP. 8.

CUm omni negotio tempus sit, & oportunitas, (ut testatur Sapiens Ecclesiastis 3.) iam progredimur enarrare multiplices opportunitates, quibus in acquisitione librorum, nostris propositis, diuinitate propitia iuvabamur. Quavis enim ab adolescentia nostra semper socialē cōmunionē cum viris literatis & librorum dilectoribus delectaremur habere: succedentibus tamen prosperis, Regiæ Maiestatis consecuti notitiā, & in ipsius acceptati familiam, facultatem accepimus ampliore vbilibet visitandi pro libito, & venandi saltus quosdā delicatissimos, tum privatas, tū communes, cum Regulariū, tū Secularium Librarianas. Sane dum invictissimi Regis Angliæ Edwardi tertij post Conquestum (cuius tempora serenare dignetur Altissimus diutine & tranquille) primo quidē suā concernentibus Curiā, deinde vero Remp. Regni sui Cæcellarii viz, ac Thesaurii fugeremur officiis, patefcebatur nobis aditus facilis, regalis favoris intuitu, ad librorū latebras libere perscrutādas. Amoris quippe nostri fama volatilis iam ubiq; percrebruit, tantumq; librorum, & maxime veterum ferebamur cupiditate languescere; posse vero quemlibet, nostrum per quaternos

facilius, quam per pecuniam adipisci favorem.

Quamobrem cum prædicti Principis recolendæ memoriæ bonitate suffulti, possemus obesse, & prodesse, officere & proficere vehementer, tam maioribus quam pusillis; affluerunt, loco xeniorum & munerum, locoque donorum & iocalium, temulenti quaterui, ac decrepiti codices; nostris tamen tam affectibus, quam aspectibus pretiosi. Tunc nobilissimorum monasteriorum aperiebantur armaria, referabantur scrinia, & cistulæ solvebantur, & per longa secula in sepulchris soporata volumina, expergiscunt attonita, quæque in locis tenebrosis latuerant, novæ lucis radiis perfunduntur.

Delicatissimi quondam libri, corrupti & abhominabiles iam effecti, murium fœtibus cooperti, & vermium moribus terebrati, iacebant exanimes, & qui olim purpura vestiebantur & bysso, nunc in cinere & cilicio recubantes, oblivioni traditi videbantur, domicilia Tinearum. Inter hæc nihilominus, captatis temporibus, magis voluptuose confedimus, quam fecisset Medicus delicatus inter aromatum apothecas, ubi amoris nostri obiectum reperimus & fomentum, sic sacra vasa scientiæ, ad nostræ dispensationis provenerunt arbitrium: quædam data, quædam vendita, ac nonnulla pro tempore commodata. Nimirum cum nos plerique de huiusmodi donariis cernerent contentatos, ea sponte nostris vîsibus studuerunt tribuere, quibus ipsi libentius caruerunt: quorum tamen negotia sic expedire curavimus gratiose, ut & eisdem emolumentum accrederet, nullum tamen iustitia detrimentum sentiret.

Porro, si scyphos aureos & argenteos, si equos egregios si nummorum summas non modicas amassemus tunc temporis, dives nobis ærarium instaurasse possemus: sed revera libros non libras maluimus, codicesque plus quam florenos, ac pansfletos exiguos incrassatis prætulimus palfridis. Ad hæc, eiusdem Illustrissimi sempiternæ memoriæ legationibus crebris functi, & ob multiplicia Regni negotia, nunc ad sedem Romanam, nunc ad Curiam Franciæ, nunc ad diversa mundi dominia, tædiosis Ambassiatibus, ac
periculo-

periculosis temporibus mittebamur: circumferentes tum ubique illam, quam aquæ plurimæ nequiverunt extinguere charitatem librorum. Hæc omnia peregrinarum nationum absinthia, quasi quædam pigmentaria potio dulcoravit, hæc post perplexas intricaciones, & scrupulosos causarum anfractus, ac vix egressibiles Reipub. labyrinthos ad respirandum parū pertemperiem auræ levis aperuit.

O beate Deus Deorum in Syon, quantus impetus fluminis voluptatis lætificavit cor nostrum, quoties Paradisum mūdi Parisios visitare vacavimus ibi moraturi? Vbi nobis semper dies pauci, præ amoris magnitudine, videbantur. Ibi Bibliothecæ iucundæ super sellas aromatum redolentes, ibi virens viridarium vniversorum voluminum, ibi porta *Academica*, tremencia terræ motu *Athenarum* diverticula, *Peripateticorum* itinera, *Parnassi* promontoria & porticus *Stoicorum*: ibi cernitur tam artis quam scientiæ mensurator *Aristoteles*, cuius est totum quod est optimum in doctrinis, in regione duntaxat transmutabili sublunari.

Ibi *Ptolomæus* Epicyclos & Eccentricos, Auges, atque *Genzabar* Planetarum, figuris & numeris emetitur; Ibi *Paulus* arcana revelat, ibi *Dionysius* convicinus Hierarchias coordinat & distinguit; ibi quoque quod *Cadmus* Grammaticæ recollegit, *Phœniceo*, totum virgo *Carmenis* caractere representat Latino. Ibi revera thesauris apertis, & Sacculorum corrigiis resolutis, pecuniam læto corde dispersumus, atque impretiables luto redimimus & arena. Nequaquam malum est, insonuit omnis emptor; sed ecce quam bonum & quam iucundum, arma clericalis milititiæ congregare in vnum, vt suppetat nobis vnde hæreticorum bella conteramus, si insurgant. Amplius, opportunitatem maximam nos captasse cognoscimus per hoc, quod ab ætate tenera, Magistrorum & Scolariū, ac diversarum Artium (& Professorum quos ingenii perspicacitas, ac doctrinæ celebritas clariores effecerat, relegato quomodolibet partiali favore) exquisitissima sollicitudine, nostra semper coniunximus commercia, quorum consolationis colloquiis confortati, nunc argumentorum ostensivis investigationibus, nunc Philosophicorum procelluum, ac Catholicorum:

tholicorum Doctorum tractatum recitationibus, nunc moralitatum excitativis Collationibus, velut alternatis & multiplicatis ingenii ferculis, dulcius fovebamur. Tales in nostro tyrocinio commilitones elegimus, tales in thalamo collaterales habuimus, tales in itinere comites, tales in hospitio commensales, & tales penitus in omni fortuna Sodales. Verum quia nulla felicitas diu durare permittitur, privabamur nonnunquam luminum aliquorum præsentia corporali; cum eisdem promotiones Ecclesiasticæ, & dignitates debitæ (prospiciente de cælo iustitia) provenerunt; quo fiebat, vt incumbentes (sicut oportuit) curæ propriæ, se à nostris cogereutur obsequiis absentare.

Rursus compendiosissimam semitam subiungemus, per quam ad manus nostras, librorum pervenit tam veterū, quam novorum, plurima multitudo. Religiosorum siquidem mendicantium paupertatem susceptam pro Christo, nunquam indignantes horruimus; verum ipsos vbiq; terrarum, in nostræ compassionis vlnas admisimus mansuetas, affabilitate familiarissimas, in personæ nostræ devotionem alleximus, allectosq; beneficiorum liberalitate munifica fovimus propter Deum; quorum sic eramus omnium benefactor communis, vt nihilominus videremur quadam paternitatis proprietate singulos adoptasse, istis in statu quolibet facti sumus refugium, istis nunquam clausimus gratiæ nostræ sinum.

Quamobrem istos votorum peculiarissimos zelatores habere meruimus, & tam opere quam opera promotores, qui circumtes mare & aridam, ac orbis ambitum perlustrantes; Vniversitates, diversarumq; provinciarum generalia studia perscrutantes, nostris desideriis militare studebant, certissima spe mercedis. Quis inter tot argutissimos venatores lepusculus delitesceret? quis pisciculus istorum nunc hamos, nunc retiæ, nunc sagenas evaderet? A corpore S. Legis Dominicæ, vsq; ad quaternum sophismatum hesternorum, nihil istos prætereire potuit scrutatores, si in fonte fidei Christianæ, Curia Sacrosancta Romana sermo devotus insonuit; vel si pro novis causis quæstio ventilabatur extranea.

Si *Parisiensis soliditas*, quæ plus Antiquitati discendæ, quam
veritati

veritati subtiliter producendæ iam studet ; Si *Anglicana perspicacitas*, quæ antiquis perfusa luminaribus novos semper radios veritatis emittit , quicquid ad augmentum scientiæ , vel declarationem fidei promulgabat , hoc statim recens nostris infundebatur auditibus, nullo denigratû seminiverbo nulloque nugace corruptum ; sed de prælo purissimi torcularis, nostræ memoriæ dolium defæcandum transibat. Cum vero nos ad civitates & loca contingeret declinare , vbi præfati pauperes Conventus habebant , eorum Armaria , ac quæcunque librorum Repositoria visitare non piguit ; imo ibi in altissima paupertate, altissimas divitias sapientiæ thesaurizatas invenimus , & non solum in eorum sarcinulis & sportellis, micæ de mensa dominorum cadentes reperimus pro cæcellis ; verum panes Propositionis , absque fermento , panemque Angelorum omne in se delectamentum habentem ; imo horrea *Ioseph* plena frumentis , totamque *Aegypti* suppellectilem , atque dona altissima , quæ *Regina Saba* detulit *Salomoni*.

Hii sunt formicæ quotidie congregantes in messem , & apes argumentosæ , fabricantes iugiter cellas mellis. Hii successores *Bezaleel* , ad excogitandum quicquid affabre fieri potest in argento , & auro , ac gemmis , quibus Templum Ecclesiæ decoretur. Hii prudentes *Polymitarii* , qui superhumerales & rationales *Pötificis* , sed & vestes varias efficiunt Sacerdotum. Hii cortinas , saga , pellesq; arietum rubricatas refarciunt , quibus Ecclesiæ militantis tabernaculum contegatur. Agricola seminantes , boues triturantes , tubæ buccinantes , *Pleiaides* emicantes , & stellæ manentes in ordine suo , quæ *Sisaram* expugnare non cessant , & vt veritas honoretur (salvo præiudicio cuiuscunq;) licet hii nuper vndecima hora vineam sint ingressi dominicam (sicut amantissimi nobis libri capitulo sexto anxius allegabant) plus tamen in hac hora brevissima sacrorum librorum adiecerunt paginæ , quam omnes residui vinitores : *Pauli* sectantes vestigia , qui vocatione novissimus , prædicatione primus , multo latius aliis evangelium *Christi* sparsit. De istis ad statum Pontificalem assumptis , nonnullos habuimus de duobus ordinibus *prædicatorû*

viz. & *Minorum* nostris assistentes lateribus, nostræq; familię commensales; viros utiq; tam moribus insignitos, quam literis, qui diverforum voluminum correctionibus, expositionibus, tabulationibus, ac compilationibus, indefessis studiis incumbebant.

Sane quamvis omnium Religiosorum communicatione multiplici, plurimorum operum copiam tam novorum quam veterum affectui fuerimus; prædicatores tamen extollimus merito speciali præconio in hac parte, quod eos præ cunctis Religiosis, suorum sine invidia gratissimæ communicationis invenimus, ac divina quadam liberalitate perfusos sapientiæ luminosæ probavimus; non avaros, sed idoneos possessores. Præter has omnes opportunitates præactas, Stationariorum ac Librarium notitiam, non solum infra natalis soli provinciam: sed per Regnum *Francia, Tentonia, & Italia* dispersorum, comparavimus faciliter, pecunia prævolante; nec eos ullatenus impedivit distantia, neque furor maris absterruit, nec eis pro expensa defecit, quin ad nos optatos libros transmitterent vel afferrent. Sciebant profecto quod spes eorum in sinu nostro deposita, defraudari non poterat, sed restabat apud nos copiosa redemptio cum vlturis.

Deniq; nec Rectores scholarum ruralium, puerorumque rudium Pædagogos nostra neglexit communitio, singulorum captatrix amoris; sed potius cum vacaret, eorum hortulos & agellos ingressi, flores superficietenus redolentes collegimus, ac radices effodimus obsoletas, studiosis tamen accommodatas, & quæ possent digesta barbarie rancida, pectorales arterias eloquentiæ munere meditari. Inter huiusmodi pleraque comperimus renovari dignissima, quæ solerter elimata rubigine turpi, larva vetustatis deposita, merebantur venustis vultibus denuo reformari: quæ nos adhibita necessariorum sufficientia in futuræ resurrectionis exemplum, resuscitata quodammodo, rediviæ reddidimus sospitati.

Ceterum apud nos, in nostris maneriis, multitudo non modica semper erat Antiquariorum, Scriptorum, Correctorum, Colligatorum, Illuminatorum, & generaliter omnium qui poterant librorum servitiis vtiliter insudare. Postremo omnes
vtriusq;

utriusq; sexus, omnifq; status vel dignitatis conditio (cuius erat cum libris aliquale commercium) cordis nostri ianuas pulsæ poterant aperire facillime, & in nostræ gratiæ gremio, commodosum reperire cubile. Sic omnes admisimus codices afferentes, ut nunquam præcedentium multitudo, fastidium posterorum efficeret, vel hesternum beneficium præcollatum, præiudicium pareret hodierno. Quapropter cum omnibus personis memoratis, quasi quibusdam Adamantibus attractivis librorum iugiter uteremur, fiebat ad nos desideratus accessus vasorum scientiæ, & volatus multifarius voluminum optimorum, & hoc est quod præsentî Capitulo sumpsimus enarrare.

*QVOD LICET OPERA VETERVM AM-
plius amaremus, non tamen damnamus studia
modernorum.*

CAP. 9.

Licet nostris desideriis novitas modernorum nunquam fuerit odiosa, qui vacantes studiis ac priorum Patrum semitis, quicquid vel utiliter vel subtiliter adiicientes, grata semper affectione colimus: antiquorum tamen examinatos libros vel labores, securiori aviditate cupimus perscrutari. Sive enim naturaliter viguerunt perspicacioris mentis ingenio, sive utriusq; suffulti subsidio perfecerunt, hoc vnum compèrimus evidenter, quod vix sufficiunt Successores priorum comperita discutere, atque ea per doctrinæ captare dispendium, quæ antiqui anfractuosis adinventionibus effoderunt.

Sicut enim in corporis probitate præstantiores legimus præcessisse, quam moderna tempora exhibere noscantur; ita luculentioribus sensibus præfulsisse plerosq; veterum opinari, nullatenus est absurdum, cum utrosq; opera quæ gesserunt inattigibiles posteris æque probent. Vnde *Phocas* in prologo Grammaticæ suæ scribit:

*Omnia cum veterum sint explorata Libellis,
Multa loqui breviter sit novitatis opus.*

Nempesi de fervore discendi, & diligentia studii fiat sermo, illi Philosophiæ vitam totam integram devoverunt; nostri vero seculi contemporanei paucos annos fervidæ iuventutis æstuantis, vicissim incendiis vitiorum segniter applicant, & cum sedatis passionibus discernendæ ambigæ veritatis acumen attingerint, mox externis implicati negotiis retrocedunt, & Philosophiæ Gymnasis valedicunt; mustum fumosum iuvenilis ingenii, philosophicæ difficultati delibant, vinumque maturius detraçatum Oeconomicæ sollicitudini largiuntur, Amplius (sicut *Ovidius* de *Vetula* merito lamentatur.)

Omnes declinant ad ea quæ Lucra ministrant,

Virg. sciunt, discunt pauci: plures ut abundant.

Sic te prostituunt (O virgo) scientia, sic te

Venalem faciunt castis amplexibus aptam.

Non te, propter te quærentes, sed lucra pro te:

Disariq. volunt potius, quam Philosophari.

Et ita sicut Philosophia exilium patitur, Philopecunia regnat, quam constat esse violentissimum Toxicum disciplinæ.

Qualiter vero non alium terminum studio posuerunt antiqui, quam vitæ, declarat *Valerius* ad *Tiberium* lib. 8. cap. 7. per exempla multorum. *Carneades* (inquit) laboriosus ac diutinus Sapientiæ miles fuit; siquidem expletis 90. annis, idem illi vivendi ac philosophandi finis fuit. *Socrates* 94. annum agens, nobilissimum librum scripsit; *Sophocles* prope centesimum annum agens; *Simonides* 80 anno carmina scripsit. *Agellius* non affectavit diutius vivere, quam esset idoneus ad scribendum (teste seipso in *Prologo Noctium Atticarum*.) Fervorem vero studii quem habebat *Euclides Socraticus*, recitare solebat *Taurus* Philosophus, ut juvenes ad studium animaret, sicut refert (*Agellius* lib. 6. c. 10.) voluminis memorati. *Athenienses* namque cum *Megareses* odirent, decreverunt, quod si quis de *Megaresibus Athenas* intraret, capite plecteretur: tunc *Euclides* qui *Megaresis* erat, & ante illud decretum *Socratem* audierat, muliebri ornamento contentus est; de nocte (ut *Socratem* audiret) ibat de *Megaris* ad *Athenas*, viginti millia passuum, & redibat. Imprudens & nimius fuit fervor *Archimedis*, Geometrice

tricæ facultatis amator, nomen edisserere noluit, nec à figura protracta caput erigere, quo vitæ mortalis fata poterat prolongasse. Sed indulgens studio, plusquam vitæ, studiosam figuram vitali sanguine cruentavit.

Quamplurima huius nostri propositi sunt exempla, nec ea quidem transcurrere brevitatis affectata permittit; sed (quod dolentes referimus) iter prorsus diversum incedunt Clerici celebres his diebus. Ambitione siquidem ætate tenera laborantes, ac præsumptionis pennas Icarias in expertis lacertis, fragiliter coaptantes pileum magistralem, immaturi proripiunt, fiuntq; parvuli facultatū pluriū professores immeriti, quas nequaquā pedetentim pertranscunt, sed ad instar caprearū saltuatim ascendunt, cūq; parū de grandi torrente gultaverint, arbitrātur se totū funditus sorbuisse, vix faucibus humectatis; & quia in primis rudimentis tempore congruo non fundantur, super debile fundamentū opus ædificant ruinofum; iāq; pro- vectos pudet addiscere, quæ tenellos decuerat didicisse, & sic profecto coguntur perpetuo luere, quod ad fasces indebitos præpropere salicrint. Propter hæc & alia similia, tyrones scholastici, soliditatem doctrinæ quam veteres habuerunt, tā paucis lucubratiunculis non attingūt; quātūcunq; fungantur honoribus, censeantur nominibus, authorizentur habitibus, lo- centurq; solemniter in Cathedris Seniorum.

Prisciani regulas & *Donati*, statim de cunis erepti & celeriter ab lactati perlingūt; *Categorias*, & *Perihermenias* (in cuius scriptura summus *Aristoteles* calamum in corde tinxisse confingitur) infantuli balbutie resonant impuberes & imberbes, quarum facultatum itinera, dispendioso compendio damnofoq; diplomate transmeantes, in *S. Moysem* manus iniiciunt violētās, ac se tenebrosis aquis in nubibus aeris *feraliter aspergentes, ad Pōtificatus insulā caput parant, nulla decoratū canicie senectutis: promovent plurimū istā pestē, iuvātq; ad istū phantasticum clericatum cum perniciousis passibus attingendum, Papalis provisio, seductoris precibus impetrata, nec non & preces (quæ repelli non possunt) Cardinalium, & potentum amicorum cupiditas, & parentum, qui ædificantes Sion in sanguinibus, prius suis nepotibus & alumnis

* facialiter!

Ecclesiasticas dignitates anticipant, quam naturæ successu vel doctrinæ temperie maturescant.

Isto (proh dolor) paroxysmo quem plangimus, *Parisiense* Palladium nostris mœstis temporibus, cernimus iam sublatum; vbi tepuit, imò fere frigit zelus Scholæ tam nobilis, eius olim radii lucem dabant vniversis angulis orbis terræ, quiescit ibidem iam calamus omnis scribæ, nec librorum generatio propagatur vltcrius, nec est qui incipiat novus auctor haberi. Involvunt sententias sermonibus imperitis, & omnis Logicę proprietate privantur; nisi quod Anglicanas subtilitates (quibus palam detrahunt) vigiliis furtivis addiscunt. *Minerva* mirabilis Nationes hominum circuire videtur, & à fine vsq; ad finem attingit fortiter, vt seipsam communicet vniversis. *Indos, Babylonios, Egyptios* atq; *Græcos, Arabas & Latinos* eam pretermisisse iam cernimus; iam *Athenas* deseruit, iam à *Roma* recessit, iam *Parisiis* preterivit, iam ad *Britanniam* insularum insignissimam, quin potius *μικροκομον* accessit, vt se Græcis & Barbaris debitoricem ostendat. Quo miraculo perfecto coniiicitur à plerisq;, quod sicut Galliæ iam *Sophia* tepescit, sic eiusdem militia penitus evirata languescit.

DE SUCCESSIVA LIBRORVM perfectione.

CAP. 10.

Sapientiam veterum exquirentes assidue, iuxta Sapientis consilium Eccles. 30. Sapientiam inquit antiquorum omnium exquiret sapiens, non in illam opinionem dignum duximus declinandum, vt primos artium fundatores omnem ruditatem elimasse dicamus; scientes ad inventionem cuiusq; fideli canone ponderatam, pusillam efficere Scientiæ portionem. Sed per plurimorum investigationes sollicitas, quasi datis symbolis, singillatim Scientiarum ingentia corpora, ad immensas quas cernimus quantitates, successivis augmentationibus succreverunt. Semper namq; discipuli Magistorum

strorum sententias iterata fornace liquantes, præneglectam scoriam excoxerunt, donec fieret aurum electum purgatum terræ, purgatum septuplum, & perfecte nullius erronei vel dubij admixtione fucatum.

Neque enim *Aristoteles* (quamvis ingenio Gigantis floret,) in quo Naturæ complacuit experiri quantum immortalitatis possit committere, quemq; paulò minus ab Angelis minoravit Altissimus, illa mira volumina (quæ totus vix capit orbis) ex digitis suis suxit; quin imo *Hebræorum, Babyloniorum, Aegyptiorum, Chaldaeorum, Persarum* etiam & *Medorum*, (quos omnes diserta Græcia in thesauros suos transtulerat) Sacros libros oculis Lynceis penetrando perviderat; quorum rectè dicta recipiens, aspera complanavit, superflua rescuit, diminuta supplevit, & errata delevit; ac non solum sincere docentibus, sed & oberrantibus regratiandum censuit, quasi viam præbentibus, veritatem facilius inquirendi (sicut ipsemet 2. *Metaphys.* clare docet.)

Sic multi *Iurisperiti* condidere *Pandectam*, sic Medici multi *Tegni*, sic *Avicenna* Canonem, sic *Plinius* violam illam *Historia Naturalis*, sic *Ptolomæus* edidit *Almagestum*. Quemadmodum namq; in scriptoribus Annalium, considerare non est difficile, quod semper posterior præsupponit priorem, sine quo prælapsa tempora nullatenus enarrare valeret: sic est in Scientiarum aucto-ribus æstimandū. Nemo namq; solus quamque scientiam generavit; tamen inter vetustissimos & novos, intermedios reperimus; antiquos quidem, si nostris Temporibus comparentur, novos vero si ad studiorum fundamenta referantur, & istos doctissimos arbitramur.

Quid fecisset *Virgilius* Latinorum Poeta præcipuus, si *Theocritum, Lucretium, & Homerum* minime spoliasset! in eorum vitula nõ arasset? quid nisi *Parthenium, Pindarumq;* (cuius eloquentiam nullo modo potuit imitari,) aliquatenus lecitasset? Quid *Salustius, Tullius, Boetius, Macrobius, Lactantius, Marti-annus*, imo tota cohors generaliter *Latinorum*, si *Athenarum* studia vel *Græcorum* volumina non vidissent? Parum certè in scripturæ Gazophylacium, *Hieronymus* trium linguarum peritus, *Ambrosius, Augustinus* (qui tamen Græcas literas se fate-

tur odisse, imo *Gregorius* (qui prorsus eas se nescire describit) ad doctrinam Ecclesiæ contulissent; si nil eisdem doctor *Gracia* commodasset, cuius rivulis *Roma* rigata, sicut prius generavit Philosophos ad Græcorum effigiem, pari forma postea protulit Orthodoxæ fidei tractatores, sudores, sunt Græcorum symbola quæ cantamus, eorundem declarata consiliis, & multorum martyrio confirmata: cedit tamen ad gloriam Latinorum per accidens habitudo nativa, quoniam sicut fuerunt in studiis minus docti, sic in erroribus minus mali. *Ariana* nempe *malitia* fere totam eclipsat Ecclesiam, *Nestoriana nequitia* quæ blasphema rabie debacchari præsumpsit in *Virginem*, tam nomen quam definitionem *θεοτόκος* abstulisset Regine; non pugnando, sed disputando, nisi miles invictus *Cyrillus*, ad monomachix congressum paratus, eam (favente *Concilio Ephesino*) in spiritu vehementi penitus exsufflasset.

Innumerabiles nobis sunt, Græcarum hæresium tam species, quam auctores. Nam sicut sacrosanctæ fidei primitivi cultores; ita & primi Zizaniorum satores, produntur Historiis fidedignis; sicq; posterius, profecerunt in peius; quod dum inconsulente tunicam scindere molirentur, claritatem doctrinæ prohibitam prodiderunt totaliter, ac novis tenebris excæcati decidunt in abyssum, nisi ille sua occulta dispenset potentia, cuius sapientiam numerus non metitur.

Hæc hætenus, (nam hic nobis subducitur iudicandi facultas) unum tamen elicimus ex prædictis, quod damnosa nimis est hodie studio Latinorum Græci sermonis inscientia, sine quo scriptorum veterum dogmata, siue Christianorum, siue Gentilium, nequeunt apprehendi. Idemq; de Arabico in plerisque tractatibus Astronomicis, & Hebraico pro textu Sacræ Bibliæ verisimiliter est censendum, quibus defectibus proinde *Clemens 5.* occurrit si tamen Prælati quæ faciliter statuunt faciliter observarent. Quamobrem Grammaticam tam Hebræam quam Græcam, nostris scholaribus providere curavimus, cum quibusdam adiunctis, quorum adminiculo studiosi lectores in dictarum Linguarum scriptura, imo & intellectu plurimum poterunt informari, licet proprietatem Idiomatis, solus auditus aurium animæ repræsentet.

QVARE LIBROS LIBERALIVM AR-
tium pratulimus libris Iuris.

CAP. II.

IVris Positivi lucrativa peritia, dispensandis terrenis accomoda, quanto huius seculi filiis famulatur vtilius, tanto minus ad capefcenda S. Scripturæ mysteria, & arcana fidei Sacramenta, filiis Lucis confert: vt pote quæ disponit peculiariter ad amicitiam huius mundi, per quam homo (*Iacobo attestante*) Dei constituitur inimicus. Hinc nimirum lites humanas quas infirma producit tepiditas, intricatis Legibus (quæ ad vtrumlibet dici possunt,) extendit, crebrius quam extinguit; ad quas tamen sedandas, à Iurisconsultis & propriis Principibus noscitur emanasse. Sane cum contrariorum eadem sit disciplina, potentiaque rationalis valeat ad opposita similisque sensus humanus proclivior sit ad malum; huius facultatis exercitatoribus accidit, vt plerumque litibus intendendis indulgeant, plusquam paci, & iura non ad Legislatoris intentum referant, sed ad suæ machinationis effectum verba retorqueant violenter.

Quamobrem, licet mentem nostram Librorum amor hæres possideret à puero, quorum zelo languescere vice Voluptatis accepimus: minus tamen librorum Civilium appetitus nostris adhæsit affectibus, minusque huiusmodi voluminibus adquirendis concessimus, tam opera quam impensis. Sunt enim vtilia, sicut Scorpio & Theriaca (quemadmodum *lib. de Pomo Aristoteles* Sol doctrinæ, de Logica definivit.) Cernebamus etiam inter se leges & Scientias quandam Naturæ differentiam habere manifestam, dum omnis Scientia iucundatur & appetit, quod suorum principiorum præcordia introspectis visceribus, pateant, & radices suæ pullulationis emineant, suæque scaturiginis emanatio luceat evidenter; sic enim ex cognato & consono lumine veritatis conclusionis ad principia, ipsum corpus Scientiæ lucidum fiet totū, non habens aliquam partē tenebrarū. At vero leges (cū

sint quædam pacta & humana statuta ad civiliter convivendum) vel iuga Principum, superiecta cervicibus subditorum, reculant reduci ad ipsam Synteresim, æquitatis originem, eoque plus habere se timent de voluptatis imperio, quam de arbitrio rationis.

Quapropter causas legum discutiendas non esse, suadet in pluribus sententia sapientum. Nempe consuetudine sola, leges multæ vigorem adquirunt, non necessitate syllogistica, sicut Artes provenire 2. Polit. astruit *Aristoteles*, Phæbus scholæ, ubi politiam redarguit *Hippodami*, quæ novarum legum invento-ribus præmia pollicetur: quia leges veteres abrogare, & novas statuere, est ipsarum quæ fiunt valetudinem infirmare, quæ in sola consuetudine stabilitatem accipiunt, hæc necesse est vt desuetudine dimittantur.

Ex quibus liquido satis constat, quod sicut leges, nec artes sunt, nec scientiæ: sic nec libri legum, scientiarum vel artium proprie dici possunt; nec est hæc facultas inter Scientias recensenda, quam licet *Geologiam* appropriato vocabulo nominare; libri vero literarum liberalium, tam utiles Scripturæ Divinæ, quod sine ipsorum subsidio frustra ad ipsius notitiam intellectus aspiret.

QVARE LIBROS GRAMMATICALES
tanta diligentia curavimus renovare.

CAP. 12.

CVM librorum lectionibus foueremur assidue, quos moris est quotidie legere vel audire, perpendimus evidenter quantum impediatur intellectus officium, vel vnius vocabuli semiplena notitia, dum nullius enunciationis sententia capitur, cuius pars quantalibet ignoratur. Quapropter exoticorum verborum interpretationes, mira subtilitate iussimus annotari, antiquorum Grammaticorum Orthographiam, Prosodiam, Etymologiam, ac Syntaxin inconcussa curiositate consideramus, terminos vetustate nimia caligantes descriptionibus

bus congruis lucidare curavimus, quatenus iter planum nostris studentibus pararemus. Hæc est sane summa totalis, quare tot Grammaticorum antiquata volumina, emendatis codicibus renovare studuimus, ut stratas regias sterneremus, quibus ad Artes quascunq; nostri futuri scholares incederent inoffense.

QUARE NON OMNINO
negleximus fabulas Poetarum.

CAP. 13.

Omnia genera machinarum, quibus contra Poetas solius nudæ veritatis amatores obiiciunt, duplici refelluntur umbone; quia vel in obscæna ingratus cultus sermonis addiscitur, vel ubi ficta sed honesta tractatur sententia, Naturalis vel Historialis veritas indagatur, sub eloquio Typicæ fictionis. Quamvis nimirum omnes homines naturaliter scire desiderent, non tamen omnes æqualiter delectantur addiscere; quinimo studii labore gustato, & sensuum fatigatione percepta, plerique invicem abiiciunt inconsulte, priusquam testa soluta, nucleus attingitur. Innatus est enim hominum 24. annorum, amor propriæ libertatis in regimine, & aliquantæ voluptatis in opere, unde nullus sine causa alieno se subdit imperio, vel opus quodcumque exercet cum tædio sua sponte; delectatio namq; perficit operationem, sicut pulchritudo inventutem (sicut *Aristoteles* verissime dogmatizat) 10. Ethicorum,

Idcirco prudentia veterum adinvenit remedium, quo lascivum humanum ingenium caperetur quodammodo pio dolo, dum sub voluptatis Iconio, delicata munera delitescerent in occulto. Muneribus parvulos solemus allicere, ut illa gratis velint addiscere, quibus eos vel invitos intendimus applicare: non enim natura corrupta eo impetu quæ prona se pellit ad vitia, transmigrat ad virtutes. Hæc in brevi versiculo nobis declarat *Horatius*, ubi Artem tradit Poeticam ita dicens:

Aut prodesse volunt, aut delectare Poeta,

Hoc idem in alio versu eiusdem *lib.* patenter insinuat ita scribens.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Quot *Euclidis* discipulos retroiecit eleofuga, quasi scopulus eminens & abruptus, qui nullo scalarum suffragio scandi posset. Durus est, (inquit) hic sermo, quis potest eum audire? Filius inconstantiae, qui tandem in *A* sinum transformari volebat, Philosophiae studium, nullatenus forsitan dimisisset, si eadem contacta voluptatis velamine familiariter occurrisset; sed mox *Cratonis* cathedra stupefactus, & quaestionibus infinitis, quasi quodam fulmine subito percussus, nullum profus videbat refugium nisi fugam.

Hæc in excusationem adduximus Poetarum, iam studentes intentione debita in eisdem, ostendimus inculpandos. Ignorantia quidem solius vnius vocabuli, prægrandis sententiæ impedit intellectum (sicut proximo capitulo est assumptum.) Cum igitur dicta Sanctorum Poetarum, figmentis frequenter alludant; evenire necesse est, ut nescito poemate introducto, tota ipsius auctoris intentio penitus obstruatur. Et certe (sicut dicit *Cassiodorus lib.* suo de institutione divinarum literarum) non sunt parva censenda, sine quibus magna constare non possunt: restat igitur, ut ignoratis poësis ignoretur *Hieronymus, Augustinus, Boetius, Lactantius, Sidonius* & plerique alii, quorum lætanium prolixum capitulum non teneat.

Venerabilis vero *Beda*, huius dubitationis articulum distinctione declaravit dilucida (sicut recitat compilator egregius *Gratianus* plurium repetitorum auctorum) qui sicut fuit avarior in compilationibus materia; sic confusus reperitur in forma. Scribit tamen sic dist. 37. Turbat acumen. Seculares literas quidam legunt ad voluptatem, poetarum figmentis, & verborum ordinatu delectati; quidam vero ad eruditionem eas addiscunt, ut errores Gentium legendo detestentur, & utilia quæ in eis iuveniuntur ad usum sacrae eruditionis devoti convertant; tales laudabiliter seculares literas addiscunt. Hæc *Beda*.

Hac institutione salutifera moniti, fiant detrahentes studentibus in poetis ad tempus, nec ignorantès huiusmodi quaestiones

stiones desiderent, quia hoc est simile solatio miserorum. Statuat igitur quisq; pie intentionis affectum, & de qualicunque materia, (observatis virtutum circumstantiis) faciet studium Deo gratum, & si in poeta profecerit, (quemadmodum magnus * *Maro* se fatetur in *Ennio*) non amittit.

* *Varro.*

QUINAM DEBERENT ESSE LIBRORUM POTISSIMI DELECTORES.

CAP. 14.

REcolligenti prædicta palam est & perspicuum, qui debent esse librorum præcipui delectores. Qui namq; sapientia magis egent, ad sui status officium utiliter exequendum, hii potissimum sacris vasis Sapientiæ, propensiores (proculdubio) exhibere tenentur sollicitum grati cordis affectum. Est autem sapientis officium, bene ordinare & alios, & seipsum, secundum Phæbum Philosophorum *Aristotelem* I. *Metap.* qui nec fallit, nec fallitur in humanis.

Quapropter, Principes, & Prælati, Iudices, & Doctores, & quicumq; Reip. directores, sicut præ aliis, sapientia opus habent: ita præ aliis, vasis sapientiæ opus habent. Philosophiam nimirum respexit *Boetius*, in sinistra siquidem sceptrū, in dextra libros gestantem; per quod vniversis evidenter ostenditur, nullum posse Remp. bene regere, sine libris. Tu inquit *Boetius* (loquens Philosophiæ) hanc sententiam *Platonis* ore sanxisti, beatas fore Resp. si eas vel studiosi sapientiæ regerent, vel earum Rectores studere sapientiæ contigisset. Rursus hoc nobis insinuat ipse gestus imaginis, quod quanto dextra sinistram præcellit; tanto Contemplativa dignior est Activa, simulq; sapientissime interesse monstratur nunc studio veritatis, nunc dispensationi temporalium indulgere vicissim.

Philippum legimus diis regratiatum devote, quod *Alexandrum* tempore *Aristotelis* concesserant esse natum; cuius instructionibus educatus, regni paterni moderamine dignus esset, Dum *Phæton* ignarus regiminis, sit *currus auriga paterni*:

nunc vicinitate nimia, nunc remota distantia, infeliciter administrat mortalibus æstum Phæbi, at ne omnes periclitarentur subiecti propinquo regimine, iustè meruit fulminari. Referunt tam Græcorum, quam Latinorum Historiæ, quod nobiles inter eos Principes non fuerunt, qui literarum peritia caruerunt. Sacra Lex Mosaica, præscribens Regi regulam per quam regat, librum Legis divinæ sibi præcipit habere descriptum *Deuter. 17.* secundum exemplar à Sacerdotibus exhibendum, in quo sibi legendum esset diebus omnibus vitæ suæ. Sane labilitatem humanæ memoriæ, & instabilitatem virtuosæ voluntatis in homine, satis noverat Deus ipse qui condidit, qui & finget quotidie corda hominum singillatim.

Quamobrem quasi omnium malorum Antidotum voluit esse Librum, cuius lectionem & vsum tanquam saluberrimū Spiritus S. alimentum quotidianum, iugiter esse iussit; quo refocillatus intellectus, nec enervis nec dubius trepidaret vllatenus in agendis. Illud *Iohannes Sarisburiensis* eleganter pertractat in suo *Polycraticon lib. 4.* Cæterum omne genus hominum qui Tonsura, vel nomine Clericali præfulgent, contra quos *libri 4. 5. & 6.* capitulis querebantur, libris tenentur veneratione perpetua famulari.

QUOT COMMODA CONFERT
amor librorum.

CAP. 15.

HVmanum transcendit ingenium (quodcunque fuerit de fonte Pægaseo potatum) instantis capituli titulum explicare perfecte. Si linguis Angelorum & hominum quis loquatur, si in *Mercurium* transformetur aut *Tullium*, si dulcescat *Titi Livij* eloquentia lactea, si *Demosthenis* suavitate peroret: aut *Moyfis Balbutiem* allegabit; aut cum *Hieremia* se puerum nescientem fatebitur adhuc loqui; vel imitabitur resonantem in montibus altis *Echo*. Amorem namque librorum, amorem sapientiæ constat esse, sicut 2. cap. est compertum: hic autem

autem amor *Philosophia* Græco vocabulo nuncupatur; cuius virtutem nulla creatura intelligentia comprehendit, quoniam vere creditur bonorum omnium mater esse *Sap. 7.* Aestus quippe carnalium vitiorum, quasi cælicus ros extinguit, dum motus intensus virtutum animalium, vires naturalium virtutū remittit, otio penitus effugato, quo sublato, *Periere Cupidinis arcus.*

Hinc *Plato* in *Phadone*; In hoc inquit manifestus est Philosophus si absolvit animam à corporis communione differentiis aliis hominibus. Ama, inquit *Hieronymus*, scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis. Demonstravit hoc *Zenocrates* Dei-formis in constantia rationis, quem nobile scortum *Phryne* nomine, statuam definivit, non hominem; cum nullis eum illecebris valeret evirare (quemadmodum *Valerius lib. 4. cap. 3.* plene refert. Hoc ipsum noster *Origenes* ostendit, qui ne eum ab omnipotenti foemina effoeminari contingeret, vtriusque sexus medium, per abnegationem extremorum elegit; animosum quippe remedium, nec naturæ consentaneum, nec virtuti, cuius est hominem non insensibilem facere passionum: sed subortas à fomite, rationis enecare mucrone.

Rursus, mundanas pecunias parvipendunt ex animo, quotquot amor afficit librorum; dicente *Hieronymo* contra *Vigilantium epist. 54.* Non est eiusdem hominis aureos nummos, & Scripturas probare; vnde à quodam metrico sic dictum est:

*Nulla libris erit apta manus ferrugine tincta,
Nec nummata queunt corda vacare libris.*

*Non est eiusdem nummos, librosq; probare,
Persequitur libros Grex (Epicure) tuus.*

* *Nummicola cum Libricolis nequeunt simul esse,
Ambos, crede mihi, non tenet una domus.*

* *nummipeta*

Nullus ergo potest Libris & mammonæ deservire, vitiorū deformitas in libris maxime reprobatur, vt inducatur omnimode vitia detestari, qui libros dilexerit perscrutari. Dæmon qui à scientia nomen habet, per librorum scientiam potissime triumphatur; cuius fraudes multipliciter flexuosæ, milleque perni-

pernitiosi Mæandri, per libros panduntur legentibus; ne se transfigurans in Angelum Lucis, dolis circumveniat innocentes.

Divina nobis per libros Reverentia revelatur, virtutes quibus colitur propalantur expressius, atque merces describitur, quæque nec fallit, nec fallitur, veritas pollicetur. Imago similima futuræ beatitudinis, est Sacrarum contemplatio literarum; in quibus nunc Creator, nunc Creatura conspicitur, ac de torrente perpetuæ iucunditatis hauritur. Fides fundatur potentia literarum, spes librorum solatio confirmatur, ut per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus. Charitas non inflatur, sed ædificat per veram notitiam literarum: imo super libros Sacros, constat luce clarius, Ecclesiam stabilitam.

Delectant libri prosperitate feliciter arridente, consolantur individue nubila fortuna torrente, pactis humanis robur attribuunt, nec feruntur graues sententiæ sine libris. Artes & Scientiæ in libris consistunt, quarum emolumenta nulla mens sufficeret enarrare. Quanta pendenda est mira librorum potentia, dum per eos fines tam orbis, quam temporis terminum, & ea quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, quasi in quodam æternitatis speculo, contemplamur. Montes scandimus, Abyssorum voragines perscrutamur, species piscium, quos communis aer nequaquam similiter continet, intuemur.

Codicibus, fluviorum & fontium, & diversarum terrarum proprietates distinguimus. Metallorum atque gemmarum genera, & mineræ cuiusque materias de libris effodimus, herbarumque vires, arborum, & Planetarum addiscimus, prolemque totam pro libito cernimus *Neptuni, Cereis, & Plutonis*. Quia si nos cælicolas visitare delectet, suppeditantes *Taurum, Caucasum, & Olympum, Iunonis* regna transcendimus, ac septena territoria Planetarum funiculis & circulis emetimur: Ipsum tandem firmamentum supremum, Signis, Gradibus, & Imaginibus, varietate maxima decoratum lustramus: ibi polum Antarticum, (quem nec oculus vidit, nec auris audivit) inspicimus, luminosum iter Galaxiæ, & animalibus cælestibus picturatum Zodiacum, delectabili iucunditate miramur.

mur. Hinc per libros ad separatas transimus substantias, ut cognatas Intelligentias Intellectus saluet. Primamq; causam omnium ac motorem, immobilem, infinite virtutis, oculo mentis cernat, & amore inhæreat, sine fine.

Ecce per libros adiuti Beatitudinis nostræ mercedem attingimus, dum adhuc existimus viatores. Quid plura? proculdubio, sicut *Seneca* docente didicimus, otium sine Literis mors est, & vivi hominis sepultura: Ita revera à sensu contrario, literarum seu librorum negotium, concludimus hominis esse vitam.

Rursus, per libros, tam amicis quam hostibus intimamus, quæ nequaquam secure nunciis commendamus. Quoniam libro plerumq; ad Principum thalamos ingressus conceditur, quo repelleretur penitus vox Auctoris (sicut *Tertullianus* in primo *Apologetici* sui dicit) Carceribus & vinculis custodiri, ademptaque penitus corporis libertate, librorum legationibus utimur ad amicos, eisque causas nostras expediendas committimus, atque illuc transmittimus, quo nobis fieret causa mortis accessus. Per libros præteritorum reminiscimur, de futuris quodammodo prophetamus, præsentiaq; quæ labuntur & fluunt, scripturæ memoria stabilimus.

Felix studiositas, & studiosa felicitas præpotentis *Eunuchi*, de quo *Act. 8.* narratur, quoniam amor Propheticæ lectionis, succenderat tam ardens, quod nec ratione itineris à legendo cessaret. Reginæ *Candacis* regiam populosam oblivioni tradiderat, Gazaq; quibus præerat à cura cordis semoverat, & tam iter quam currum quo ferebatur neglexerat: solus amor libri totum sibi vendicarat domicilium castitatis, quo disponente, mox fidei ianuam meruit introire. O generosus amor librorum, qui Gehennæ filium, & alumnum Tartari, per gratiam baptismalem filium fecit regni. Cesset iam stilus impotens, infiniti negotii cōsummare tenorem, ne videatur agredi temere, quod in principio fatebatur impossibile cuiquam esse.

QUAM SIT MERITORIVM LIBROS
scribere, & veteres renovare.

CAP. 16.

Sicut necessarium est Reip. propugnaturis militibus arma providere Vulcania, & congestas Victualium copias preparare: sic Ecclesiæ militanti, contra Paganorum & Hereticorum insultus, operæpretium constat esse, seniorum librorum multitudine communiti. Verū quia omne quod servit mortalibus, per lapsum temporis mortalitatis dispendium patitur; necesse est, vetustate tabefacta volumina innovatis successoribus instaurari, vt perpetuitas quę naturę repugnat individui, concedatur privilegio Speciei. Hinc est quod signanter dicitur *Eccles. 12. Faciendi plures libros non est finis*. Sicut enim nec librorum corpora, ex contrariorum compositione commixta, suę compositionis continuum sentiunt detrimentum: sic per prudentiam Clericorum, reperiri debet remedium, per quod liber Sacer solvens Naturæ debitum, hæreditarium obtineat substitutum, & simile semen fratri mortuo suscitet. Verificeturq; statim illud *Eccl. 30. Mortuus est pater illius & quasi non est mortuus; similem enim sibi relinquit post se*. Sunt ergo transcriptiones veterum, quasi quędam propagationes recentium Filiorū, ad quos Patrū devolvatur officiū, ne librorū municipiū minuatur. Sanè huiusmodi Transcriptores, *Antiquarij* nominantur, quorū studia inter ea quę complentur labore corporeo, plus sibi placere *Cassiodorus* confitetur, de *Institutione Divi, liter. ca. 30.* ita scribens: Felix inquit intentio, laudanda sedulitas, manu hominibus prædicare, linguas digitis aperire, salutē mortalibus tactu dare, & contra Diaboli surreptiones illicitas, calamo atramentoq; pugnare. Hæc ille, Scriptoris officium *Salvator* exercuit, dum inclinans se deorsum, digito scribebat in terra *Io. 8.* vt nullus, quātūcunq; nobilis, indignetur hoc facere, quod Sapientiam Dei Patris intuetur fecisse,

O Scripturæ serenitas singularis, ad cuius fabricam inclinatur Artifex orbis terræ, in cuius tremendo nomine flectitur omne genu! O venerandum artificium, singulare præ cunctis praxibus, quæ hominis manu fiunt, cui pectus Dominicū incur vatur humiliter, cui Dei digitus applicatur, calami vice functus. Sevisse Dei filium, vel arasse, vel texuisse, vel fodisse non legimus, nec quicquam aliud de Mechanicis divinā decebat Sapientiam humanatam, nisi scribendo litteras exarare; ut discat quilibet generosus aut sciolus, quod hominibus digiti tribuuntur divinitus, ad scribendi negotium, potius quam ad bellum. Vnde librorum sententiam plurimum approbamus, qua Clericum inertem scripturæ, censuerunt quodammodo fore mancum. ca. 6. Supra.

Scribit iustos in lib. viventium Deus ipse, lapideas tabulas digito Dei scriptas *Moyfes accepit; scribas librum ipse qui iudicat, Iob* proclamat; digitos scribentes in pariete, *Mane techel Phares; Nabuchodonosor* tremens vidit, *Dan. 5. Ego (inquit Ieremias) scribebam in volumine atramento: Ier. 30. Quod vides scribe in lib. Christus Iohanni* præcipit charo suo *Apoc. 1. Sic Isaiæ, sic Iosua,* officium scriptorum iniungitur, ut tam actus, quam peritia, futuris in posterum commendetur. In vestimento & in femore habet scriptum, *Rex Regum, & Dominus Dominantium, Christus ipse*, ut sine Scriptura nequeat apparere, perfectum Omnipotentis regium ornamentum.

Defuncti docere non desinunt, qui sacræ scientiæ libros scribunt: plus Paulus scribendo Epistolas sacras, Ecclesiæ profuit fabricando, quam Gentibus & Iudæis evangelizando sermone. Nempe per libros quotidie continuat comprehensor, quod olim in terris positus inchoavit viator: sicq; verificatur de Doctoribus, libros scribentibus, sermo Propheticus, *12. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt iustos, quasi stella in perpetuas aternitates.* Porro pulchritudinem antiquorum (priusquam Deus originale mundum Cataclysmo dilueret) ascribendam miraculo, non Naturæ, Catholici decrevere Doctores: ut Deus ipse tantum vitæ concederet, quantum reperiendis & in libris scribendis Scientiis conveniret. Inter quas Astronomiæ miranda diversitas, ut experimento

visui subderetur, sexcentorum annorum periodum secundum *Iosephum* requirebat: verumtamen non abnuat quin terræ nascentia illius temporis primitivi, vtilius alimentum præstaret mortalibus, quam moderni, quo dabatur non solum hilarior corporis *euēgia*: sed & diuturnior florens ætas, ad quā non modicum contulit, quod virtuti vivebant, omnimode resecato superfluo voluptatis.

Igitur quisquis Dei numere scientia est dotatus, iuxta consilium *Spiritus Sancti Eccl. 38. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis* vt & præmium cum beatis, & spatium in præsentia augeatur ætatis. Cæterum si ad mundi Principes divertamus sermonem, Imperatores egregios invenimus, non solum Artis scribendi peritia floruisse; sed & ipsius operi plurimum indulgisse. *Iulius Cæsar* primus omnium & tempore & virtute, *Commentarios* reliquit tam *belli Gallici*, quam *Civilis*, à semetipso conscriptos. Idem de *Analogia* duos libros, & *Anticipationes* totidem, & *poema* quod inscribitur *Iter*: & opuscula alia infinita fecit.

Tam *Iulius* quam *Augustus* cautelas scribendi literam pro litera adinvenit, vt quæ scriberent occultarent. Nam *Iulius* 4. literam præposuit loco primæ, & sic deinceps Alphabetum expendit: *Augustus* vero secundam pro prima, & pro secunda tertiam; & ita deinceps usus fuit? hic in Mutinensi bello, in maxima mole rerum, quotidie & legisse & scripsisse traditur, ac etiam declamasse, *Tiberius* Lyricum carmen scripsit, & poemata quædam Græca. *Claudius* similiter tam Græci quam Latini sermonis peritus, varios libros fecit; sed præ hiis, & aliis, *Titus* in scribendi peritia floruit, qui cuiuscunque volebat literam imitabatur facillime, vnde se profitebatur falsarium maximum (si libuisset) fieri potuisse, Hæc omnia *Suetonius* de vita 12. *Cæsarum* annotavit.

DE DEBITA HONESTATE CIRCA
librorum custodiam adhibendam.

CAP. 17.

Non solum Deo præstamus obsequium, novorum librorum præparando volumina: sed sacratæ pietatis exercemus officium, si eosdem nunc illese tractemus, nunc locis idoneis redditos, illibatæ custodiæ commendemus; ut gaudeant puritate dnm habentur in manibus, & quiescant secure dum in suis cubilibus reconduntur. Nimirum post vestes & vascula corpori dedicata Dominico, Sacri Libri merentur honestius à Clericis contrectari; quibus toties irrogatur iniuria, quoties eisdem apponitur manus fœda. Quamobrem exhortari studentes super negligentis variis reputamus expediens, quæ vitari faciliter semper possent, & mirabiliter libris nocent.

In primis quidem circa claudenda, & aperienda volumina, sit matuta modestia; ut nec præcipiti festinatione solvantur, nec inspectione finita, sine clausura debita dimittantur. Longe namque diligentius librum, quam calcem convenit conservari. Est enim gens Scholarium perperam educata communiter, & (nisi maiorum regulis refrænctur) infinitis infantis insolescit, aguntur petulâtia, præsumptione tumescunt, de singulis iudicant tanquam certi, cum sint in omnibus inexperti.

Videbis fortassis juvenem cervicosum, studio segnitè residentem, & dum hyberno tempore hyemps alget, nasus irriguus frigore opprimente distillat, nec prius se dignatur emunctorio tergere, quam subiectum librum madefecerit turpi rore. Cui utinam loco codicis corium subderetur futoris.

Vnguem habet fimo foetenti refertū, Gagatissimillimum, quo placentis materiæ signat locum; paleas dispertitur innumeras, quas diversis locis collocat evidenter, ut festuca re-

ducat, quod memoria non retentat. Hæ paleæ, quia nec venter libri digerit, nec quisquam eas extrahit: primo quidem librum à solita iunctura distendunt, & tãdem negligenter oblivioni commissæ putrescunt.

Fructus & caseum super librum expansum non veretur comedere, atq; scyphũ hinc inde dissolute transferre, & quia non habet elemosynarium præparatum, in libris dimittit reliquias fragmentorum.

Garrulitate continua Sociis oblatrare non desinit, & dum multitudinem rationum adducit, à sensu philosophico vacuarum, librum in gremio subexpansum, humectat aspergine salivarnm. Quid plura? statim duplicatis cubitis reclinator in codicem, & per breue studium, soporem invitat prolixum, atque reparandis rugis limbos replicat foliorum, ad libri non modicum detrimentum.

Iam imber abiit & recessit, & flores apparuerunt in terra nostra, tunc Scholaris (quem describimus) librorum neglector, potius quam inspector, violata, primula, atque rosa, nec non & quadrifoliis farciat librum suum: tunc manus aquosas & scatentes sudore, volvendis voluminibus applicabit, tunc pulverulentis vndiq; chirothecis in candidam membranam impinget, & Indice vetere pelle vestito, venabitur paginam lineatim; tunc ad culicis mordentis aculeum sacer liber abiicitur, qui tum vix clauditur infra mensem, sed sic pulveribus introiectis tumescit, quod cludentis instantiæ non obedit.

Sunt autem specialiter coercendi à contrectatione librorũ iuvenes impudentes, qui cum literarum figuras effigiare didicerunt, mox pulcherrimorum voluminum (si copia concedatur) incipiunt fieri glossatores incongrui, & vbi largiorem marginem circa textum perspexerint, monstrosi apparitant Alphabeticis; vel aliquid frivolum (qualecunque quod Imaginationi occurrit) celerius incaustigatus calamus protinus exarare præsumit. Ibi Latinista, ibi Sophista, ibi quilibet Scriba indoctus, aptitudinem pennæ probat, quod firmissimis codicibus quo ad vsum & pretium creberrime vidimus obfuisse.

Sunt iterum fures quidam, libros enormiter detruncantes, qui pro epistolarum chartulis, schedulas laterales abscindunt,
litera

litera sola salva, vel finalia folia (quæ ad libri custodiam dimittuntur) ad varios abusus assumunt, quod genus Sacrilegii sub interminatione Anathematis prohiberi deberet.

Convenit autem prorsus Scholarium honestati, ut quoties ad studium à Refectione reditur, præcedat omnino lotio, nec digitus sanguine delibutus, aut folia prius volvat, aut signacula libri solvat.

Puerulus lachrymosus, Capitalium literarum non admiretur imagines, ne fluida manu polluat Pergamenum. (Tangit enim illico quicquid videt.) Porro laici (qui librum è converso respiciunt resupine transversum, sicut serie naturali expansum) omnium librorum communionem sunt indigni. Hoc etiam Clericus disponat, ut olens ab ollis lixa cinereus, librorum lilia non contingat illotus; sed qui ingreditur, sine macula pretiosis manibus ministrabit.

Confert autem plurimum tam libris, quam scholaribus, manuum honestarum munditia, (si non essent scabies & pustulæ.) Characteres clericales librorum defectibus (quoties advertuntur) est ocyus occurrendum; quoniam nihil grandescit citius scissura; & fractura, quæ ad tempus negligitur, reparabitur postea cum usura.

De librorum armariis mundissime fabricandis (ubi ab omni læsione salventur securi, *Moyse* mitissimus nos informat *Deut. 31. Tollite inquit librum istum, & ponite illum in latere Arca Fœderis Domini Dei nostri.* O locus idoneus, & Bibliothecæ conveniens, quæ de lignis Sethim imputribilibus facta fuit, auroque per totum interius & exterius circumtectæ. Sed omnem inhonestatis negligentiam circa libros tractandos suo *Salvator* exclusit exemplo (sicut legitur *Luca. 4.* Cum enim Scripturam Propheticam de se scriptam, in libro traditam perlegisset, non prius librum Ministro restituit, quam eundem suis sacratissimis manibus plicuisset; quo factò studentes docentur clarissime, circa librorum custodiam, quantumcunque minima, negligi non debere.

QUOD TANTAM LIBRORVM

copiam collegimus, ad communem profectum Scholarium, & non solum ad propriam voluntatem.

CAP. 18.

Nihil iniquius in humanis perpenditur quam quod ea quæ geruntur iustissime, Malignorum obloquiis pervertatur & inde quis reperiat infamiam criminis, vnde magis meruit spem honoris. Oculo simplici perpetrantur quamplurima, nec sinistra dextræ se commiscet. Nullo fermento massa corrumpitur, nec vestis ex lino lanaque contextitur: perversorum tamen præstigiis, opus pium mendaciter transformatur in monstrum. Hæc est nimirum peccatricis naturæ reprobanda conditio, quod non solum in factis moraliter dubiis, pro peiore parte sentenciat; imo frequenter illa quæ speciem boni habeat, nequiciosa subversione depravat.

Quamvis enim amor librorum in Clerico, ex obiecti natura præferat honestatem; miro tamen modo obnoxios nos efficit iudiciis plurimorum, quorum admirationibus obtrectati; nunc de curiosa superfluitate, nunc de cupiditate in illa duntaxat materia, nunc de vanitatis apparentia, nunc de voluptatis intemperantia circa literas notabamur; quorum revera vituperiis non plusquam caniculorum latratibus movebamur, illius solius testimonio contentati, ad quem renes & corda pertinet perscrutari. Cum enim voluntatis secretæ finalis intentio homines lateat, unicoque Deo pateat cordium Inspectori, perniciosæ temeritatis merentur redargui, qui humanis actibus (quorum fontale non vident principium) Epigrammata tam faciliter superscribunt sinistrum. Finis enim in operabilibus se habet, sicut

cut principia in Speculatiuis, vel Suppositiones in Mathematicis) teste Philosophorum Principe 7. *Eih.*

Quapropter sicut ex principiorum evidentia conclusionis veritas declaratur: ita plerūq; in Agibilibus, ex honesti finis intentione, bonitas moralis in opere sigillatur; vbi alias opus ipsum iudicari deberet indifferens, quoad mores, Nos autem ab olim, in Præcordiis mentis nostræ propositum gessimus radicatum, quatenus opportunis temporibus expectatis, divinitus *Aulam* quandam in *Reverenda Vniversitate Oxoni* omniū Liberalium Artium nutrice præcipua, in perpetuam elemosynam fundaremus, necessariisq; redditibus ditaremus, quā numerosis Scholaribus occupatam, nostrorum librorum iocalibus ditaremus, vt ipsi libri, & singuli eorundem, communes fierent (quantum ad vsum & studium) Scholaribus *Aula* tante, & per eos omnibus Vniversitatis prædictæ studentibus in æternū, secundū formā & modū quē sequens ca. declarabit.

Quapropter sincerus amor studii, zelusq; orthodoxę fidei, ad ædificationem Ecclesiæ confirmandam, peperunt in nobis sollicitudinem hanc stupendam nummicolis, vt collectos codices vndecunq; venales, neglectis sumptibus, emeremus, & qui venundari non debeant, transcribi honestius faceremus. Cum enim delectationes hominum, ex dispositione cœlestiū corporum (cui mixtorum complexio frequenter obedit) diversimode distinguantur, vt hii in Architectura, illi in Agricultura, hii in venationibus, illi in Navigationibus, Hii in bellicis, illi in ludis eligant conversari: Cecidit circa libros nostræ mercurialis species voluptatis honestæ, quam ex rectæ Rationis arbitrio (cuius nulla Sydera dominatur Imperio) in honorem ordinavimus Maiestatis Supremæ, vt vnde mens nostra tranquillitatem reperit requiei, inde devotissimus cresceret cultus Dei. Quāobrē defināt obtrectatores, sicut cęci, de coloribus iudicare, vespertilioes de luminibus disceptare nō audeant; atq; trabes gestātes in oculis propriis, alienas festucas eruere non præsumāt. Cessent cōmentis Satyricorū sugillare quæ nesciunt, & occulta discutere quæ humanis experiētiis nō patefcunt, qui nos fortassis affectu cōmēdassent benevolo, si ferarū venatui, alearū lusui, & dominarū applausui vacassemus.

DE MODO COMMUNICANDI STUDENTIBUS (OMNES) LIBROS NOSTROS.

CAP. 19.

Difficile semper fuit, sic homines limitare legibus honestatis, quin astutia Successorum terminos niteretur præcedentium transilire, & statutas infringere regulas, insolentia libertatis. Quamobrem de prudentium consilio, certum modum præfiximus, per quem, ad vtilitatem studentium librorum nostrorum communicationem & vsum voluimus devenire. In primis enim libros omnes & singulos (de quibus Catalogum fecimus specialem) concedimus & donamus intuitu charitatis, communitati Scholarium in Aula nostra Oxon: degentium, in perpetuam eleemosynam; pro anima nostra, & parentum nostrorum, nec non pro animabus Illustriissimi Regis Angliæ *Edwardi* 3. post Conquestum, ac devotissimæ Dominæ *Philippæ* Reginæ consortis eiusdem: ut iisdem libri, omnibus & singulis Vniversitatis dictæ Villæ Scholaribus, & magistris, tam Regularibus quam Sæcularibus commodentur pro tempore, ad profectum & vsum studentium iuxta modum quem immediate subiungimus qui est talis.

Quinque de Scholaribus in Aula præfata commorantibus, assignentur per eiusdem Aulæ Magistrum, quibus omnium librorum custodia depuretur; de quibus quinque tres, & nullatenus pauciores, librum vel libros ad inspectionem & vsum duntaxat Studii valeant commodare; ad copiandum vero vel transcribendum, nullum librum volumus extra septa Dómus concedi. Igitur cum Scholaris quicumque Sæcularis, vel Religiosus (quos in præsentis favore ad paria iudicamus) librum aliquem commodandum petierit; considerent diligenter Custodes, an librum talem habuerint duplicatum, & si sic, commodent eil librum Cautione recepta, quæ librum
tradi.

traditum in valore transcendet, iudicio eorundem; fiatque statim tam de Cautione, quam de libro commodato memorialis scriptura, continens nomina personarum qui librum tradunt, & illius qui recipit, cum die & Anno Domini, quo contingit fieri commodatum. Si vero Custodes invenerint, quod ille liber qui petitur, duplicatus non fuerit, nullatenus talem librum commodent cuicumque nisi fuerit de Comitiva Scholarium dictæ Aulæ, (nisi forte ad inspectionem ad infra septa Domus vel Aulæ prædictæ) sed non ad ulterius deferendum. Scholarium vero cuilibet dictæ Aulæ, liber quicumque per aliquem de prædictis Custodibus valeat commodari; nomine tamen suo, cum die quo librum recipit primitus annotato: nec tamen ipse possit librum sibi traditum alteri commodare, (nisi de assensu trium de Custodibus supradictis) & tunc deletio nomine primi, nomen secundi, cum tempore traditionis scribatur.

Ad hæc omnia observanda, Custodes singuli fidem præstent, quando eis huiusmodi custodia deputatur; recipientes autem librum, vel libros, ibidem iurabunt, quod eum, vel eos, ad alium usum (nisi ad inspectionem & studium) nullatenus applicabunt, quodque ipsum, vel ipsos, extra villam Oxon: cum suburbio, non deferent, nec deferri permittent. Singulis autem annis, computum reddent prædicti Custodes Magistro domus, & ducibus quos secum duxit de suis Scholaribus assumendos, vel si eidem non vacaverit, tres deputet Inspectores alios à Custodibus, qui librorum Catalogum perlegentes, videant quod omnes habeant, vel in voluminibus propriis, vel saltem per Cautiones præsentem. Ad hunc autem Computum persolvendum, tempus credimus opportunius, à Calendis Junii, vsque ad festum Translationis gloriosi martyris *S. Thome*. Hoc autem omnino adiicimus, quod quilibet cui liber aliquis fuerit commodatus, semel in anno librum præsentet Custodibus, & suam (si voluerit) videat Cautionem. Porro si contingat fortuito per mortem, furtum, fraudem, vel incuriam, librum perditum esse; ille qui perdidit, vel eiusdem procurator, seu etiam executor, præciû libri solvat, & eiusdem recipiat Cautionem. Quod si qualiter-

cunq; Custodibus ipsis lucrum eveniat, nihil aliud quam in librorum reparationem & subsidium convertatur. Hic multas librorum conditiones circa librorum custodiam prætermitto, eo quod mihi pro præfenti videatur inutile talia recitare.

**EXHORTATIO SCHOLARIVM AD RE-
pendendum pro nobis suffragia debita pietatis.**

CAP. 20.

TEmpus iam efflagitat, terminare tractatum quem de librorum amore compegimus; in quo contemporaneorum nostrorum admirationibus, de eo quod tantum libros dileximus, rationem reddere nisi sumus. Verum quia vix dicitur aliquod operari mortalibus, quod nullius respergatur pulvere vanitatis, Studiosum Amorem, quem iam diuturnum ad libros habuimus, iustificare penitus non audemus, quin fuerit forsan nobis interdum occasio alicuius negligentiae venialis, quamvis Amoris materia sit honesta, & intentio regulata. Si namq; cum omnia fecerimus, servos inutiles nos dicere tenemur; Si *Iob* sanctissimus, sua opera omnia verebatur: si, iuxta *Isaiam*, quasi pannus menstruatae omnes iustitiae nostrae, quis se de perfectione cuiuscunque virtutis præsumet iactare? quin ex aliqua circumstantia valeat reprehendi, quae forsitan à semetipso non poterit deprehendi. Bonum enim ex integris causis, malum autem omnifarie (sicut *Dionysius de divinis Nominibus* nos informat.)

Quamobrem in nostrarum iniquitatum remedium, (quibus nos omnium Creatorem crebrius offendisse cognoscimus) orationum suffragia petaturi, studentes nostros futuros dignum duximus exhortari, quatenus sic, tam nobis, quam aliis eorundem futuris Benefactoribus fiant grati, quod beneficiorum nostrorum providentiam spiritualibus retributionibus recompenset, vivamus in eorum memoriis funerati, qui in nostris vixerunt benevolentis non dum nati, nostrisq; nunc beneficis vivunt sustentati, Clementiam Redemptoris implorent

instantiis indefessis, quatenus negligentis nostris parcat, peccatorum nostrorum reatibus pius Iudex indulgeat, lapsus nostri fragilitatem pallio pietatis operiat, & offensas, quas & pudet, & pœnitet comississe, divina benignitate remittat, conseruet in nobis, ad sufficiens spatium pœnitendi, suarum numerarum gratiarum, fidei firmitatem, Spei suavitatem, & ad omnes homines latissimam Charitatem. Fleat superbum arbitrium ad culparum suarum lamentum, vt deploret transactas elationes vanissimas, & retractet indignationes amarissimas, ac delectationes insuavissimas detestetur. Urgeat sua virtus in nobis, cum nostra defecerit, & qui nostrum ingressum Sacramento Baptismatis consecravit gratuito, nostrum progressum ad statum Apostolicum sublimavit immerito, nostrum dignetur egressum Sacramentis idoneis communire. Laxetur à nostro Spiritu amor carnis, evanescat penitus metus mortis, desideret dissolvi, & esse cum Christo, & in terris solo corpore constituti, cogitatione & aviditate in æterna patria conversetur.

Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, filio Prodigio de siliquis revertenti, benignus occurrat, drachmam denuo repertam recipiat, & in thesauros æternos per Angelos Sanctos transmittat. Castiget vultu terrifico, lexitus nostri hora, spiritus tenebrarum, ne latens in limine portarum mortis *Leviathan, Serpens verus*, insidias improvisas calcaneo nostro paret. Cum vero ad tremendum Tribunal fuerimus advocati, vt cuncta quæ in corpore gessimus, attestante Conscientia, referamus, consideret Humanitas iuncta Deo, sui Sanguinis effusi pretium, & advertat Divinitas humanata carnalis naturæ figmentum, vt ibi transeat fragilitas impunita, vbi clemens pietas cernitur infinita, & ibi respiret spiritus miseri, vbi proprium extat iudicis misereri. Amplius refugium spei nostræ post Deum, Virginem, & Reginam *Sabronor* benedictam, nostri semper Studetes Salutationibus satagant frequentare devotis, vt qui per nostra facinora replicata meruimus Iudicem invenire turbatum, per ipsius suffragia semper grata mereamur eundem reperire placatum. Deprimat pia manus brachium æquilibre, qua nostra tam parva quàm pauca merita pensabuntur, ne (quod absit) præponderet gravitas

criminum, & damnandos deiiciat in Abyssum. Clarissimum
 meritis Confessorem (*Cuthbertum* cuius gregem indigni pas-
 cendum suscepimus) omni cultu studeant venerari devote,
 rogantes assidue, vt suum, licet indignum Vicarium, precibus
 excusare dignetur, & quem Successorem admisit in terris,
 procuret effici confessorem in cœlis. Puris denique, tam men-
 tis quam corporis precibus rogent Deum, vt spiritum ad
 imaginem Trinitatis creatum, post præsentis
 miseræ incolatum, ad suum reducat
 primordiale prototypum, ac e-
 iusdem concedat perpe-
 tuum fruibilis faciei
 conspectum.

Amen.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT
5712 S. UNIVERSITY AVE.
CHICAGO, ILL. 60637

PHYSICS 309
LECTURE NOTES
BY
RICHARD P. FEYNMAN
AND
ROBERT B. LEIGHTON
WITH
MORDECAI H. GOLDMAN
AND
MICHAEL T. VAN VLIET

1965
UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILL. 60607

APPENDIX DE MANV- SCRIPTIS OXONIENSIBVS.

EN tibi gustum in hoc Appendice (bene-
vole lector) librorum in magno nostro
Catalogo contentorum, & hoc tanquam pig-
nus amoris & promissi arrhabonem habe:
sed expecta *Catalogum*, cuius editionem (sta-
tim post expeditionem meam ad *Cantabrigie*
enses, vt illic habeam quicquid manuscripto-
rum volo, & coniungam cum nostris) non
amplius differemus, tu interim vale, & his la-
borum nostrorum quasi primitijs, in Deo
frucere.

Appendix de manuscriptis

A

Abelardus P.	Anglicus Tho.
Abohaly.	Anfulfus P.
Abbas de Forda Io.	Apthonius.
Abbatis de villa Io.	Apuleius.
Acron.	Aquinas.
Adelaidus.	Aquila P.
Ægidius Romanus.	Aquitanicus Guil.
Æsopus.	Arnoldus de villa nova.
Agellius.	Aristides.
Albertus.	Armachanus.
Alexander Aphrodisæus.	Arnoldus Bonavillacēsis.
Alcock Simon.	Aretinus Leonardus.
Albinus.	Aretinus Carolus.
Aluernensis P.	Aristoteles.
Aluernensis Gnil.	Ariminensis Greg.
Alliacensis P.	Aricius Dominicus.
Alanus.	Aricius Jo.
Alexander de Ales.	Aspasius.
Altissiodorensis.	Athanasius.
Alingtonus.	Augustinus.
Alexander de Ancilla.	August. de ancon.
Albumasar.	Averroes.
Ambrosius.	Avicenna.
Ambrosius Ansbertus T.	Auriolensis P.
Ammonius.	Aylwardus Tho.
Amandus Jo.	Azo.
Antonius.	
Andreas Jo.	
Anselmus.	

B

Bartolus.
Baldus.
Basilus.

Barton

Barton Jo.
Baldwinus.
Bartholomæus.
Bentinus.
Beda.
Berengarius.
Bernardus.
Benevent. Ægid.
Bertrandus.
Bercaldus.
Bethemius.
Beſſarion.
Bleſenſis P.
Blondius.
Boetius.
Boihic H.
Bocatus Jo.
Bonifac. de Gallu.
Boraſton Simon.
Bonaventura.
Bradwardinus T.
Bruenus Emanu.
Bromyardus Jo.
Brito.
Bridlington Rob.
Bucchingam. T.
Burleus.
Buridanus.
Buckfield.
Butler.
Byardus.

C

Cæſar Julius.
Cancellarius.
Cantor P.
Candiacenſis P.
Canonicus Jo.
Capgræue.
Caſſianus Jo.
Caxon Jo.
Capuenſis Tho.
Capella Martian.
Cerniſenus Ant.
Chryſoſtomus.
Cheſſelden.
Chryſoſt. Dion.
Chabham.
Chilmarke.
Cicero.
Claymang. Nic.
Climacus Jo.
Clemens.
Conſtantine.
Coyſurellius Th.
Cowton.
Cornubiſenſis Jo.
Copho.
Crefcentinus P.
Cyprianus.
Cyrillus.
Cyrus.

Eyton Jo.

D

Damascenus Jo.

Damascus.

Damateux Jo.

Dedecus.

Demosthenes.

Dencourtus.

Deueroſe Jo.

Dionysius.

Diogenes Laert.

Diaconus Paulus.

Didneſhall Jo.

Donatus.

Docking.

Doxapater.

Dumbleton Jo.

Durandus Jo.

E

Egeſippus.

Epictetus.

Ephrem.

Erualdus.

Eſhendenus Jo.

Eustratius.

Eutropius.

Eusebius.

Euthymius.

Euclides.

F

Fan P.

Felton Jo.

Fernandus.

Firmicus Julius.

Fishacre.

Fontanus Goddofridus.

Fridericus.

Freculphus.

Frontinus.

Frideſwidensis Rob.

G

Gauricius.

Galenus.

Galfri. de Trano.

Gandavenſis H.

Gaspar.

Galfridus.

Gerardus de ſolo.

Gervafius.

Gerſon Jo.

Gennadius.

Gilbertus.

Gowerus.

Gorham.

Gregor. Magnus.

Groſtheadus Rob.

Gramma-

Grammaticus Jo.
Guarinus.
Guiliel. in abbre. Amal.
Guido de ordine Prędic.
Guido.

H

Haymo.
Hampoole Ric.
Harentalis P.
Henton Simon.
Hęricus de Haſſia
Hieronymus.
Hiſpanus P.
Hibernicus Tho.
Higden Rad.
Hilton Walterus.
Hiſdinius Jo.

Hilarius.
Horbach Gui.
Holcot.
Horatius.
Hūtingdonius H.
Hugo de S. victo.
Hippocrates.

I

Jacobus.
Januenſis Jo.
Januenſis Phil.

Ignatius.
Innocentius.
Jo. Ioannes.
Johannicius.
Joſephus.
Jordanus.
Ioannes de Scalis.

Iſaac.
Iſidorus.
Iuo.
Jul. Seuerianus.
Juſtinianus.
Juvenalis.

K

Kalthuſen H.
Kilwarbus.

L

Lactantius.
Lapus Caſtellun.
Lanfrancus.
Latteburius.
Lambertus.
Largetinus.
Laurentius.
Leo.
Legain Jo.
Livius.
Lincolnienſis. H.

Linwoodus.
 Lombardus P.
 Ludolphus.
 Lullius.
 Lyssonius Guil.
 Lyranus Nic.
 Lysias.

Nicodemus.
 Nicolaus.
 Nicetes.
 Nottinghamus.
 Nonnius Marc.
 Nyffenus Grego.

M

Mannettus Iannozius.
 Macrobius.
 Mayro Fr.
 Malmesburiensis Gu.
 Marbotus.
 Martinus Pænitentiarius.
 Manilius.
 Meldensis.
 Mela.
 Merlinus.
 Messala.
 Mediavillacensis Ric.
 Merlacus Daniel.
 Milverleus.
 Montagnana Barthol.
 Montanus Gu.
 Monaldus.

Occham.
 Odo.
 Orosius.
 Origenes
 Otho.
 Ottobonus.
 Ovidius.

P

Nazianzenus.
 Necham Alex.

Paulus Jo.
 Paschasius.
 Palmerius Jo.
 Palmerus.
 Paterius.
 Palladius.
 Parisiensis Jo.
 Pandulphus.
 Pacinus ant.
 Perusinus P.
 Petrarcha.
 Pecchamus Jo.
 Pediasmus.

Philaretus

Philaretus.
Philippus de Pergameno.
Philoftratus.
Philo Judæus.
Phildwenus.
Plato.
Plotinus.
Plinius Caius.
Plutarchus.
Platea Jo.
Plautus.
Polentonus.
Porphyrius.
Porphyrio.
Pollux Julius.
Pōtius de S. Æg.
Polycrates.
Polybius.
Porretanus Gilb.
Pophus Ric.
Pomerius Julian.
Poggius.
Pomponius Feſt.
Prudentius.
Proclus.
Proba.
Prifcianus.

2

Quintilianus.

R

Radulphus.
Rabanus.
Ravennenfis P.
Repingtonus Ph.
Remigiſus.
Richardus.
Riga P.
Ringſted.
Ronfredus.
Rocheford.
Rufinus.
Rufus Sextus.

S

Sareſburiēſis Io.
Saluſtius.
Salinenſis P.
Scotus.
Senenſis Gerard.
Serapion.
Seneca.
Sharpe.
Simplicius.
Silius.
Sopater Rhetor.
Solinus.
Socrates.
Sozomon.

Strabus

Strabus.
Stobæus.
Strabo.
Statius.
Stratford.
Stephanus.
Suetonius.
Suidas.
Sutton Tho.
Symmachus.

T

Tacuinus.
Tarentinus P.
Tertullianus.
Terentius.
Theophilus.
Theophylactus.
Thucydides.
Timæus Locræsis.
Tornacæsis Simō.
Toppingus.
Trivettus.
Triophilus.
Tripolitanus Guil.
Tudertinus Ant.

V

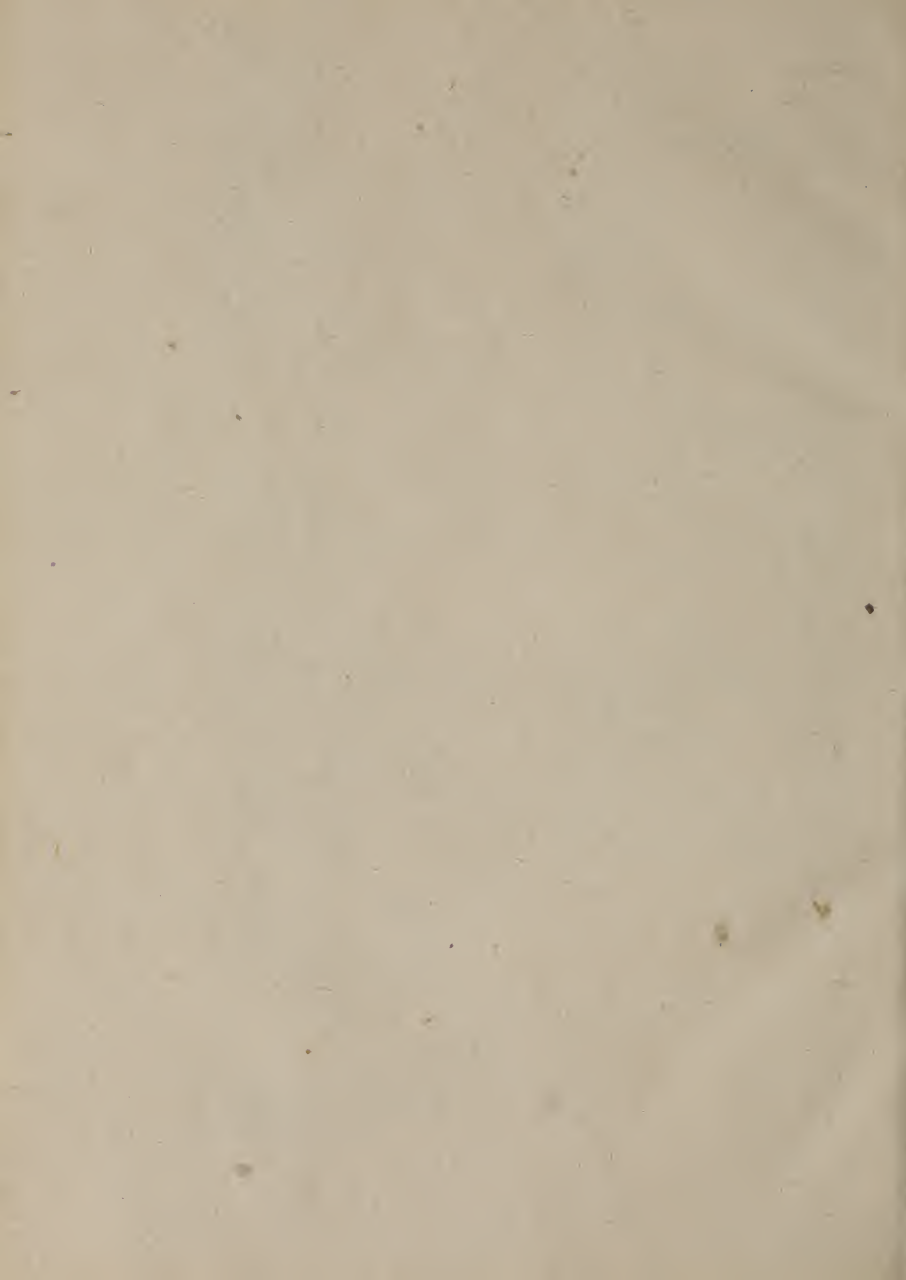
Valerius Maxim.
Valla Laur.

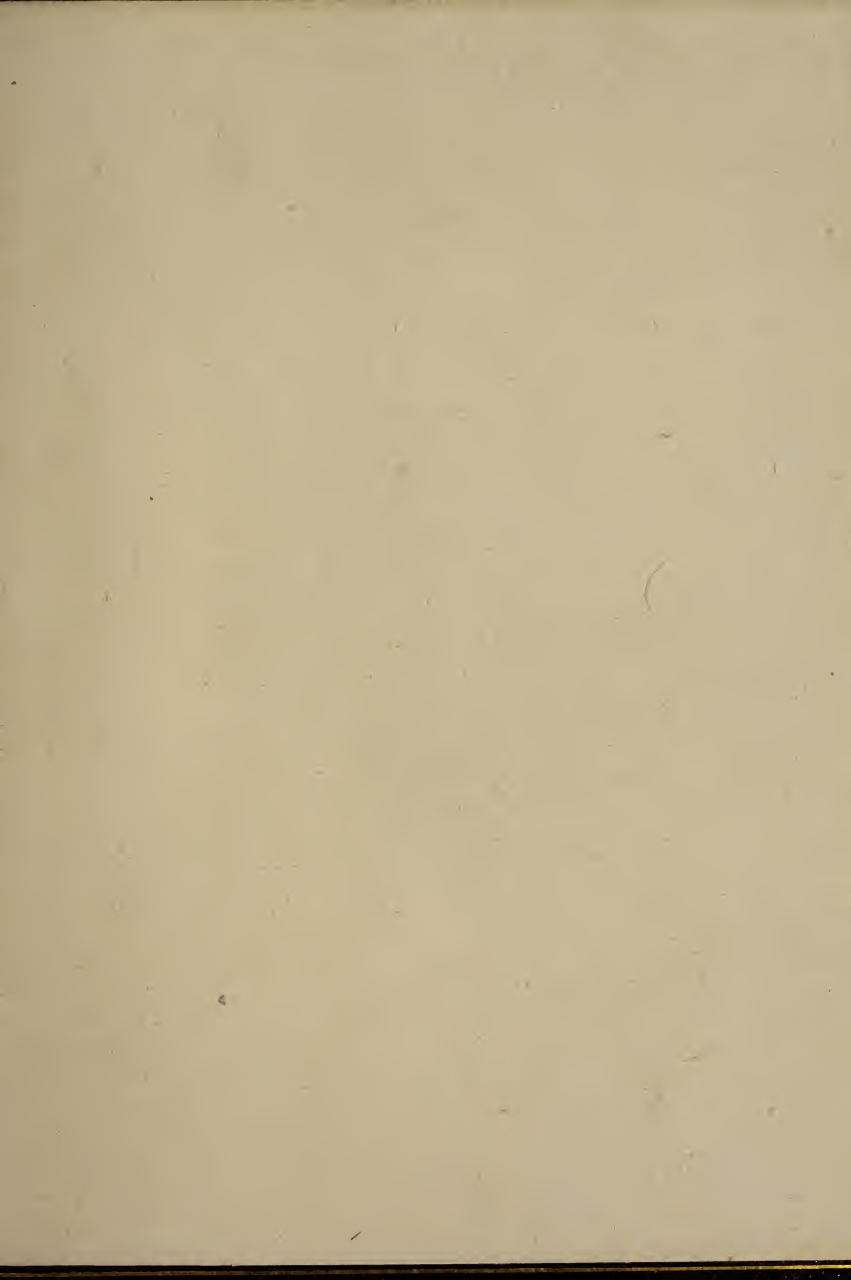
Varro.
Vallensis Jo.
Vegetius.
Vercellenfis Tho.
Vguitio.
Vineus P.
Vitellio.
Vida.
Vicibiacæsis Tho.
Virgilius.
Vincentius.
Viennensis Hugo.
Viterbiensis Jac.
Victor Hugo.

W

Wallis Tho.
Waltham Rog.
Warham.
Walden Tho.
Werda Gu.
Willimleydus.
Woodefordus.

FINIS.

THE FIRST BOOK BY AN ENGLISHMAN ON
BOOK-COLLECTING.

32. BURY (Richard of, 1281-1345). PHILOBIBLON . . . sive, De Amore Librorum, et Institutione Bibliothecae, tractatus pulcherrimus . . .

[Philobiblon, or A Delightful Essay on the Love of Books, and the Formation of a Library . . . To which is added an Appendix on the Manuscripts preserved at Oxford. The whole edited by T.J. (i.e., Thomas James), Fellow of New College, Oxford.]

FIRST EDITION PUBLISHED IN ENGLAND, *with the original blank leaf H4.*

Sm. 4to., *morocco.*

Oxford: Joseph Barnes, 1599

THE FIRST EDITION PRINTED IN ENGLAND OF THE FIRST BOOK BY AN ENGLISHMAN ON BOOK-COLLECTING. Richard of Bury is a name honoured by every lover of books. He was the son of Richard Angrave, and was born, as his name implies, at Bury St. Edmund's. He rose to considerable eminence, and was sent on several important diplomatic missions, in the course of one of which he made the acquaintance, and became the fast friend, of the poet Petrarch. After years of travel and other activities Richard retired to the seclusion of his library and wrote the book on which his fame rests. It is a faithful record of the life of this book collector of olden time. He tells us how he collected his vellum treasures—his "crackling tomes" so rich in illuminations and calligraphic art!—how he preserved them, and how he would have others read them. We learn from the prologue to this rare and charming little volume how true and genuine a bibliophile he was, for he tells us there that a vehement love of books had so powerfully seized all the faculties of his mind, that dismissing all other avocations he applied the ardour of his thoughts to the acquisition of books.

This edition also has another interest: the last six pages consist of a list of medieval MSS. available in Oxford. This is the earliest printed catalogue of Oxford manuscripts.

The book was edited by Dr. Thomas James some years before he became "Bodley's Librarian." By curious coincidence it is dedicated to Sir Thomas Bodley.

